

ESTUDI SOCIOECONÒMIC DEL BARRI DEL BESÒS I EL MARESME, AMB ESPECIAL ATENCIÓ A LA SITUACIÓ DE L'HABITATGE

DIRECCIÓ:

Institut Municipal d'Urbanisme
Departament de Regeneració Urbana
Ajuntament de Barcelona

REDACCIÓ:

David Martínez García, Gerent de l'Institut Municipal d'Urbanisme
Enric Cremades Pastor, Cap de Departament de Regeneració Urbana
Jessica Jorge Jiménez, arquitecte
Teresa Riba Ventura, administrativa
Ana María Rodríguez López, administrativa
Martí Buldó, estudiant

COL·LABORACIÓ:

Míriam Carrera Manzano, experta en polítiques públiques de protecció social
Núria Tort, Directora Tasca

Índex

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1 OBJECTE DE L'ESTUDI.....	5
1.2 CONTEXT	6
1.2.1 El Programa de Regeneració Urbana	6
1.2.2 La campanya d'inspeccions i la prova pilot	9
1.2.3 L'estudi social en el marc de PRU	12
2. METODOLOGIA.....	12
2.1 FONTS DE DADES.....	12
2.1.1 Dades primàries.....	12
2.1.1.1 Informació demogràfica, econòmica i social	13
2.1.1.2 Cohesió veïnal des de la perspectiva dels veïns i veïnes.....	14
2.1.1.3 Cohesió social del barri des de la perspectiva de les associacions	15
2.1.2 Dades secundàries.....	15
2.2 Explotació de les dades	16
3. EL BARRI DEL BESÒS I EL MARESME	17
3.1 LOCALITZACIÓ	17
3.2 ESTRUCTURA URBANA	18
3.2.1 Procés de construcció.....	20
Etapes i fases de construcció de l'antic barri del Sud-oest del Besòs	20
Etapa i fases de remodelació de l'antic barri del Sud-oest del Besòs	21
3.3 ESTRUCTURA SOCIAL.....	21
3.4 CARACTERÍSTIQUES ECONÒMIQUES, DEMOGRÀFIQUES I SOCIALS.....	22
3.4.1 Perfil demogràfic: població, sexe, nacionalitat i discapacitat.....	22
3.4.2 Educació.....	29
3.4.3 Activitat econòmica.....	30
3.4.4 Habitatge.....	32
3.4.4.1 Tipus d'habitatge, règim de tinença i règim de propietat	32
3.4.4.2 Característiques dels habitatges existents.....	35

3.4.4.3	Estructura i tipologia familiar de les llars	38
4.	ANÀLISI DE LA SITUACIÓ ACTUAL DEL BARRI DEL BESÒS	39
4.1	CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES.....	39
4.2	CARACTERÍSTIQUES SOCIOECONÒMIQUES	43
4.3	HABITATGE.....	45
4.3.1	<i>Característiques dels habitatges i estructura de les llars.....</i>	<i>45</i>
4.3.2	<i>Règim d'ocupació dels habitatges</i>	<i>48</i>
4.3.3	<i>Tipus de propietari.....</i>	<i>51</i>
4.4	COHESIÓ VEÏNAL	58
4.4.1	<i>Enquesta de cohesió veïnal.....</i>	<i>58</i>
4.4.2	<i>Enquesta a les associacions del barri</i>	<i>63</i>
5.	CONCLUSIONS I RECOMANACIONS.....	66
5.1	CONCLUSIONS	66
	El Pla de Regeneració Urbana dins del Besós.....	67
5.2	RECOMANACIONS.....	68
6.	BIBLIOGRAFIA	70
7.	LLISTAT DE FIGURES I TAULES	71

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Objecte de l'estudi

L'objecte d'aquest document és presentar els resultats de **l'anàlisi de dades demogràfiques, econòmiques i socials en l'àmbit del l'antic barri del Besòs**, per tal d'obtenir una imatge actual i fidedigna de la situació social de l'àmbit territorial descrit **posant èmfasi en la situació en matèria d'habitatge**. Aquest estudi es basa en l'anàlisi de dades primàries (dades generades a través d'aquesta recerca) i secundàries (dades ja existents en altres fonts).

Aquest estudi és especialment rellevant ja que utilitza informació actualitzada i fidedigna recollida a través d'un "porta a porta" en el barri dut a terme des de finals de 2021 i fins al primer trimestre de 2022. A més, també incorpora la visió dels veïns i veïnes, així com de les principals associacions existents, sobre assumptes socials del barri, amb especial atenció a l'habitatge, obtenint informació de primera mà d'aquelles persones que conviuen directament amb la realitat social del Besòs i el Maresme. Amb l'objectiu de contextualitzar l'anàlisi de les dades recollides, s'analitzen també tendències anteriors dels principals indicadors demogràfics, econòmics i socials d'interès.

L'objecte de l'estudi s'emmarca dins de l'actual Programa de Regeneració Urbana (PRU) de l'Institut Municipal d'Urbanisme de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest programa s'està implementant en diferents barris de la ciutat de Barcelona, un dels quals és el barri del Besòs i el Maresme. El principal objectiu del PRU, el qual s'explicarà en detall en el següent apartat, és aconseguir un desenvolupament urbà que transcendeixi les consideracions habituals de la rehabilitació integral (millores en habitabilitat, accessibilitat i eficiència energètica). La idea és anar més enllà i aportar solucions específiques per promoure la millora de la qualitat del medi urbà, l'ús eficient dels recursos, la mitigació i adaptació del canvi climàtic, la resiliència, la cohesió i el benestar social, la integració i l'equilibri territorial. El pas previ per aconseguir aquest objectiu és dur a terme una campanya d'inspeccions per a determinar amb detall l'estat dels edificis. Dita campanya d'inspeccions s'ha aprofitat també per extraure dades per conèixer l'estat actual del barri. Els resultats d'aquest estudi serviran per informar la futura presa de decisions en línia amb l'objectiu del PRU.

1.2 Context

1.2.1 El Programa de Regeneració Urbana

Tal i com s'ha apuntat prèviament, el PRU és una **estratègia d'actuacions per millorar les condicions d'habitabilitat urbana en entorns de proximitat**. Es tracta d'un programa amb caràcter integral i dirigit a reduir les vulnerabilitats de qualitat de vida a la ciutat, tot reforçant la resiliència social. El programa desenvolupa un model holístic per la renovació i la modernització del teixit urbà consolidat, a través d'una metodologia replicable a tota la ciutat. L'objectiu final és la millora de les condicions d'habitabilitat del parc d'habitatges (prioritzant els barris més vulnerables) i afrontar conjuntament la transformació de l'habitatge i el seu entorn, per aconseguir un desenvolupament urbà més intel·ligent, sostenible i socialment inclusiu, tot considerant la múltiple dimensió de la sostenibilitat.

En el PRU es defineixen **5 grans eixos estratègics**, tant globals com locals, d'acord amb les especificitats de la pròpia ciutat de Barcelona i l'assumpció que la regeneració de la ciutat existent ha de comportar l'assoliment d'espais urbans sostenibles i resilents, és a dir, territoris eficients econòmicament, socialment cohesionats i capaços de respondre als reptes amb el medi ambient i amb el seu patrimoni. Els eixos són:

- **Eix 1. Millorar la qualitat del medi urbà:** millorar l'entorn urbà des d'un punt de vista físic, tant dels espais construïts com dels espais lliures, per tal de garantir entorns de qualitat amb les millors condicions ambientals i de confort, però també adaptats a les conseqüències del canvi climàtic.
- **Eix 2. Afavorir un ús eficient dels recursos:** gestionar eficientment els recursos naturals de cara a minimitzar l'impacte de la ciutat sobre el seu entorn natural i reduir la petjada ecològica, tot potenciant l'optimització del cicle de l'aigua, minimitzant el consum de sòl, millorant la gestió dels materials i sobretot, apostant per l'eficiència energètica dels teixits urbans.
- **Eix 3. Garantir la cohesió i el benestar social:** garantir que la ciutat doni resposta a les necessitats de benestar dels seus habitants i afavorir que la ciutat i els seus barris siguin espais d'intercanvi social, de trobar comunitat i fer ciutadania.
- **Eix 4. Promoure la diversitat funcional i social:** orientar l'espai urbà per a que sigui capaç d'oferir la màxima diversitat de funcions econòmiques, de possibilitats residencials, de serveis a la ciutadania, per tal que s'afavoreixi la mixicitat urbana i es doni resposta a les necessitats dels residents.
- **Eix 5. Reforçar la integració i l'equilibri territorial:** propiciar la interacció dels barris amb la unitat administrativa de major escala on s'integra, participant en la dinàmica urbana en igualtat de condicions oferint les seves particularitats.

A partir d'aquests 5 eixos es van crear un seguit d'indicadors i es va desenvolupar una anàlisi detallada dels barris de Barcelona amb l'objectiu de detectar aquells amb un alt nivell de vulnerabilitat. **Entre els barris amb un major nivell de vulnerabilitat s'hi troba el barri del Besòs i el Maresme**, motiu pel qual es va seleccionar aquest àmbit territorial per desplegar-hi actuacions relatives al PRU.

Les àrees dels barris que es sotmeten a les actuacions del PRU han estat declarades com a **Àrea de Rehabilitació i Conservació** d'acord amb la llei autonòmica 18/2007 del dret a l'habitatge. Aquestes àrees poden ésser delimitades a nivell municipal, en un tràmit que contingui expressament Informació pública-audiència a les altres Administracions concernides. Han d'incloure una memòria explicativa i justificativa; plànols d'informació i de delimitació de l'àrea; i la relació de les propietats afectades, d'acord amb la informació que consti en el cadastre i en el Registre de la Propietat. Poden incorporar la declaració d'utilitat pública de les accions i la necessitat d'ocupació dels terrenys i els edificis afectats als fins de l'expropiació i d'imposició de servituds.

Una declaració com a Àrea de Conservació i Rehabilitació pot comportar entre altres una modificació urbanística; l'adopció de meres ordres d'execució; la possibilitat d'exercir els drets de tanteig i retracte; la creació d'un ens òrgan de gestió; o, especialment, la subscripció de convenis de rehabilitació, que poden incloure obligacions d'ocupació efectiva dels immobles. Els convenis de rehabilitació gaudeixen d'un precepte específic en la llei, on es preveu que incloguin el programa d'actuacions a executar, especificant si són o no subvencionades o a fons perdut; amb recull de les obligacions concretes de les parts. En aquest punt s'especifica un possible destí a habitatge amb protecció oficial de tot o part de l'immoble, o mecanismes per recuperar els ajuts si es transmet un bé. Aquests aspectes han d'estar previstos en el pla de rehabilitació corresponent.

El contingut d'un conveni de rehabilitació es convertirà en una condició especial de la llicència d'obres a atorgar i s'inscriurà al Registre de la propietat pel que fa als pactes amb transcendència real; pot contenir la subjecció a tanteig i retracte posterior a la delimitació de l'àrea de conservació i rehabilitació; i un eventual incompliment haurà de donar lloc a la seva resolució i pot arribar a comportar la prohibició temporal de l'ús residencial i altres mesures d'intervenció. L'incompliment del deure de conservació i rehabilitació pot donar lloc, si es tracta d'àmbits qualificats com de demanda forta i acreditada en el Pla territorial sectorial d'habitatge (en tràmit actualment) a l'expropiació forçosa per incompliment de la funció social de la propietat. Per tant, en execució del futur Programa de Regeneració Urbana de l'Ajuntament de Barcelona no es poden desconèixer les previsions contingudes en la legislació d'habitatge, que sumades a les de la llei d'urbanisme i a la legislació estatal de sol, configuren el màxim potencial a disposició de l'Administració per dur a terme operacions de rehabilitació de la ciutat construïda.

El PRU es divideix en sis fases:

1. **Estudis previs:** Per tal d'identificar els àmbits de vulnerabilitat residencial, l'Ajuntament de Barcelona realitza estudis i estableix punts de partida o proves pilots (El Besòs i el Maresme i La Trinitat Vella). Això permet engegar "laboratoris urbans" per a la implantació de futurs àmbits d'actuació.
2. **Període d'informació:** La Informació i difusió dels avantatges del programa es fa directament a la ciutadania resident en l'àmbit de regeneració.
3. **Campanya d'inspeccions:** La inspecció, què comprèn tant els elements comuns dels edificis (estructura, façanes, cobertes, instal·lacions...) com l'interior dels habitatges es fa a finques escollides expressament per tal que siguin representatives de totes les que hi ha a l'àmbit. L'Ajuntament es fa càrrec del 100% del cost de la campanya i garanteix la realització de mesures cautelars, si s'escauen. Amb el resultat de la campanya, l'Institut Municipal d'Urbanisme dissenyarà un pla d'acció del conjunt del barri.
4. **Dinamització social:** Consisteix a donar acompanyament i suport als veïns i veïnes durant tot el procés, mitjançant la constitució de comunitats (en cas de no haver-les), la resolució de dubtes i conflictes, etc.
5. **Gestió administrativa i els projectes:** Els informes de la campanya d'inspeccions donaran les dades necessàries perquè l'IMU delimiti les zones del programa o PAUs (polígons d'actuació urbanística) i redacti el o els projectes econòmics, d'edificació i urbanització necessaris per a assolir els objectius de la regeneració posada en marxa.
6. **Obres d'edificació i la urbanització de l'entorn:** Els treballs a les finques de les comunitats que s'hagin adherit al programa de Regeneració començaran a mesura que es vagin aprovant i tramitant els projectes. L'Institut Municipal d'Urbanisme s'encarregarà d'informar i executar aquestes obres. Les obres d'urbanització poden executar-se de manera independent o en funció de les necessitats de les obres d'edificació.

Així, la Regeneració Urbana és una **eina urbanística democratitzadora** que actua sobre els entorns més degradats de la ciutat. És la cara més social i inclusiva de l'urbanisme, ja que l'Ajuntament de Barcelona subvenciona un alt percentatge de les despeses associades a aquestes intervencions. A més, es trien les zones de la ciutat a les quals desplegar les intervencions seguint criteris no mercantilistes i s'actua a la carta, després de fer un diagnòstic de les necessitats reals de cada veïnat i desplega una gamma d'actuacions en funció de les debilitats que detecta. La Regeneració Urbana és resumeix en un únic objectiu, el de millorar les condicions de vida de veïnats especialment vulnerables.

1.2.2 La campanya d'inspeccions i la prova pilot

En data 21 de maig del 2020 i mitjançant comissió de Govern s'aproven els 'treballs preparatoris per a la delimitació de l'àmbit de Regeneració Urbana' del barri del Besòs i el Maresme. En aquest marc, l'Institut Municipal d'Urbanisme va dissenyar una campanya d'inspeccions amb l'objectiu d'obtenir la informació necessària per determinar l'estat del parc d'habitatges i crear un pla d'actuacions al respecte.

La campanya d'inspeccions està conformada per un conjunt de 45 comunitats formades per 1.022 habitatges construïts en 2 etapes (des del 1959 al 1961 la primera i del 1963 fins al 1970 la segona) d'entre el total de 203 comunitats i 4.598 habitatges al barri. La campanya d'inspecció tècnica permetrà fer una diagnosi prèvia de la situació en la qual es troba el parc d'habitatges. Amb aquesta diagnosi, es podrà definir amb exactitud quines són les actuacions que caldrà dissenyar per regenerar la zona, així com establir un ordre de prioritats en aquells edificis que estiguin en una situació més delicada.

Les inspeccions, les quals es van iniciar el juliol de 2021, es faran en quatre fases. La divisió dels habitatges en les quatre fases obeeix a un anàlisi previ on s'estudien patologies derivades l'ús del ciment aluminós, del disseny de la fonamentació, de la insuficiència de traves i de deformacions del pòrtic. L'obtenció de dades es realitza per mostreig, fent la inspecció com a mínim en una comunitat representativa de tester nord, una de tester sud i una entre mitgeres per tipologia de bloc , i fer-ho extensiu per a la resta de blocs de la mateixa tipologia.

El plànol de més a baix mostra la distribució dels diferents edificis seleccionats per cadascuna de les fases de la campanya d'inspecció:

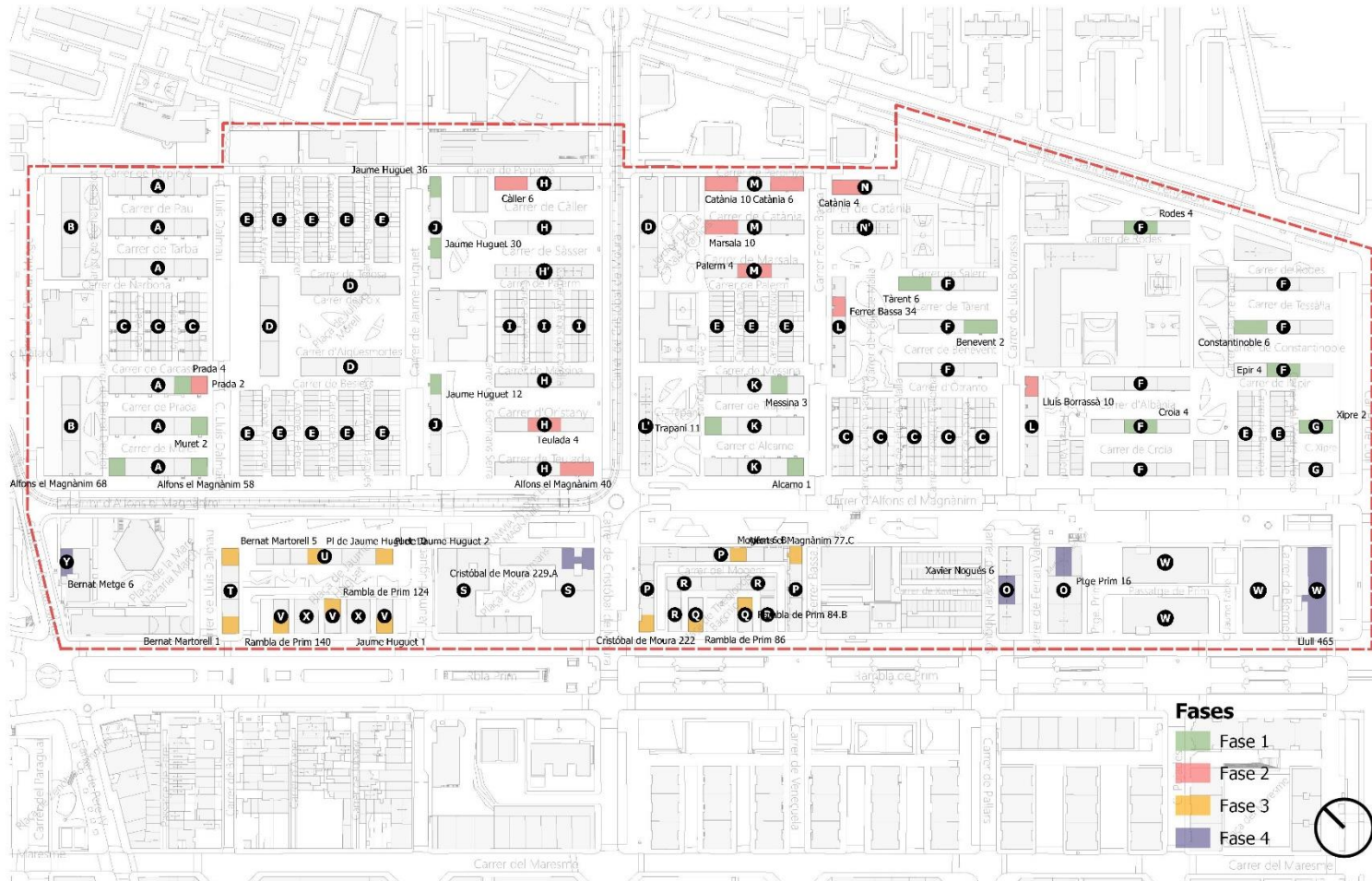

Figura 1 Edificis de la campanya d'inspeccions per fases. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.

A part de la campanya d'inspeccions, l'Institut Municipal d'Urbanisme va engegar una sèrie de proves pilots esdevingudes d'anteriors intervencions en l'àmbit, adaptant-ne els projectes als criteris de Regeneració urbana. Si bé les finques on s'intervindrà no estan en l'àmbit de la campanya d'inspeccions, els resultats d'aquest exercici s'inclouran a les conclusions de la campanya i a la delimitació de l'àmbit. Les proves pilot van incloure 10 comunitats de propietaris i es realitzaran en dues fases.

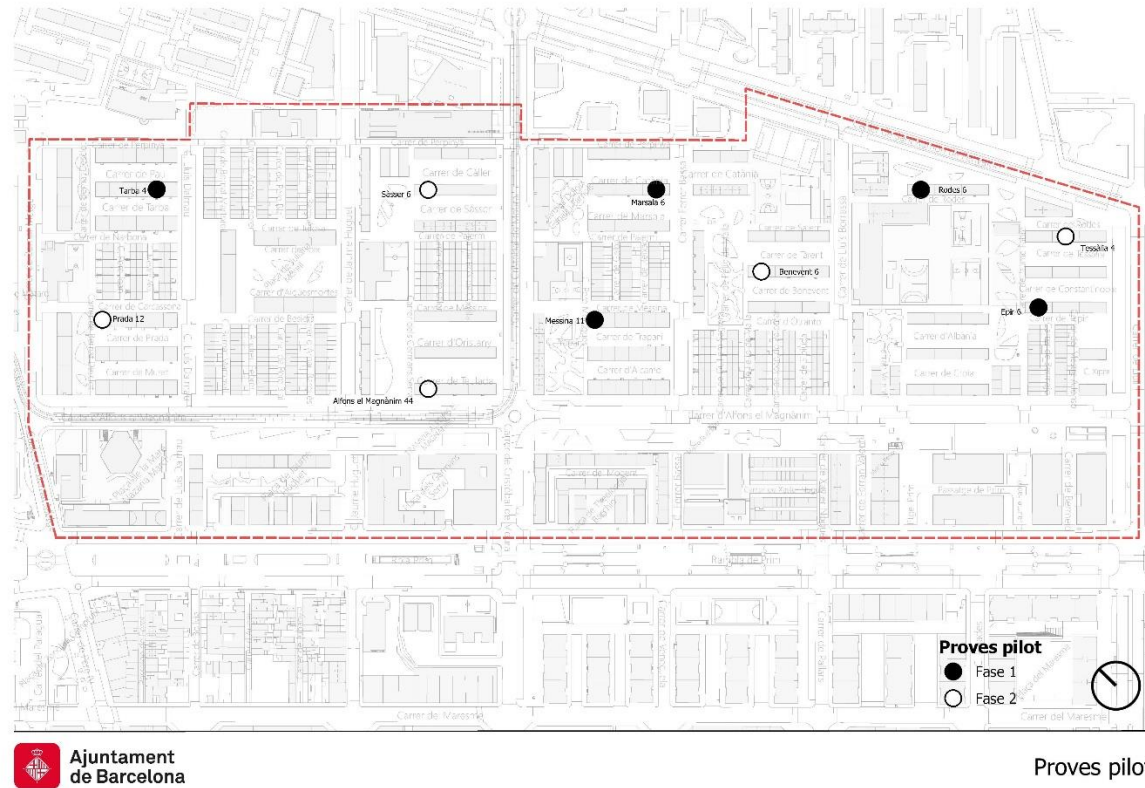

Figura 2 Edificis part de la prova pilot. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.

1.2.3 L'estudi social en el marc de PRU

Tal i com ja s'ha indicat, **el PRU pretén millorar les condicions d'habitabilitat urbana en entorns de proximitat**. Així, té un caràcter integral dirigit a reduir les vulnerabilitats de qualitat de vida a la ciutat, tot reforçant la resiliència social del barri. En línia amb aquesta idea, les inspeccions tècniques s'utilitzen també com una oportunitat per recollir dades demogràfiques, econòmiques i socials del territori del Besòs i el Maresme a través del porta a porta dels diferents habitatges inspeccionats, amb l'objectiu d'obtenir una imatge real i fidedigna de la situació social actual del territori i posant especial èmfasi en la situació respecte l'habitatge al barri.

El present document recull l'anàlisi de les dades esmentades, així com d'altres indicadors d'interès. Concretament, a través d'aquest document es procura donar resposta a les següents preguntes:

- Quina és la situació real a nivell demogràfic, econòmic i social del barri del Besòs?
- Quina és la situació real de l'habitatge al barri del Besòs?
- Quina és la percepció dels veïns i veïnes sobre el barri i sobre la cohesió veïnal al barri del Besòs?
- Quina és la percepció de les majors associacions veïnals sobre la situació del barri del Besòs?

Aquest estudi servirà doncs per continuar nodrint el PRU i altres polítiques públiques en l'àmbit territorial del Besòs i el Maresme amb informació de base i actualitzada, per així poder continuar desenvolupant actuacions de valor i d'utilitat per la ciutadania en el marc del programa.

2. METODOLOGIA

2.1 Fonts de dades

2.1.1 Dades primàries

Les dades primàries amb les que s'ha treballat són les que s'han obtingut a través del porta a porta realitzat per l'equip de l'IMU durant les inspeccions tècniques als diferents habitatges des de finals de 2021 fins al primer trimestre de 2022. El treball de camp es basava en les següents actuacions per part de l'equip de l'IMU:

1. Distribució d'informació del PRU mitjançant bustiada i cartellera
2. Visites i explicació del PRU en diferents moments del desenvolupament del programa

3. Un cop els veïns i veïnes estaven familiaritzades amb el programa i els seus objectius, i sempre sota la seva acceptació, es procedia a fer-los-hi les enquestes corresponents

A través d'aquest procés s'aconseguia també posar en coneixement dels veïns i veïnes el PRU, ja que es transformava també en un espai de participació i resolució de dubtes, generant un clima d'entesa i de confiança.

En total, **l'equip de l'IMU va visitar un total de 60 comunitats de veïns del Besòs les quals conformen un total de 1.094 habitatges, el qual significa el 24% dels habitatges del barri.**

2.1.1.1 Informació demogràfica, econòmica i social

La informació demogràfica, econòmica i social recollida a través del porta a porta era la següent:

Taula 1 Enquesta demogràfica, econòmica i social realitzada en el porta a porta

Informació demogràfica
Edat
Sexe
Nacionalitat
Procedència
Educació
Informació econòmica
Situació laboral
Prestació social rebuda
Informació social
Habitatge: Règim d'ocupació, condicions d'habitabilitat, accés a subministres.
Altres: Estat de salut

No obstant, no ha estat possible obtenir informació respecte a tots els àmbits descrits. Així, s'ha experimentat dificultat a l'hora d'obtenir informació respecte al nivell d'educació o l'estat de salut de les persones enquestades ja que es tracta d'informació sensible. Arran de la falta d'una mostra suficientment representativa, no s'ha pogut incloure dita informació a l'anàlisi.

2.1.1.2 Cohesió veïnal des de la perspectiva dels veïns i veïnes

Per tal d'obtenir informació sobre el nivell de cohesió veïnal del barri es va realitzar una enquesta a través de les 60 comunitats esmentades. L'enquesta es tractava d'un llistat tancat de 15 afirmacions tancades. L'enquesta era contestada per una persona en representació de la llar. Les respostes eren tancades en forma de "Hi estic d'acord / M'és indiferent / Hi estic en desacord". Les 15 afirmacions estaven dividides en tres seccions. La primera secció cercava copsar la coneixença entre els diferents habitants de la comunitat. La segona secció s'enfocava en esbrinar quins llaços de confiança i solidaritat hi havia. Per últim, la tercera secció es centrava en el sentiment de pertinença al barri i a la comunitats de veïns i veïnes. L'objectiu de l'enquesta era conèixer en més profunditat les dinàmiques socials i de convivència existents en les comunitats de veïns i veïnes en qüestió. Del total d'habitatges enquestats, es van obtenir respostes de 445 habitatges.

Taula 2 Enquesta sobre cohesió veïnal

1. Coneixo a bona part dels veïns de la comunitat.
2. M'interesso per mantenir les zones comunes (neteja).
3. M'interesso per a millorar les zones les zones comunes.
4. Confio en les persones que viuen en aquesta comunitat.
5. En cas de risc, com a robatori, assalt o problemes familiars, els meus veïns m'ajudarien.
6. Els veïns d'aquesta comunitat es respecten entre si.
7. Si ho necessito, li confio la cura dels meus fills a lagun dels meus veïns.
8. Estic satisfet/a de la relació amb els meus veïns.
9. Les persones d'aquesta comunitat s'ajuden entre elles .
10. Les persones d'aquesta comunitat compartim valors com la cura d'espais comuns, els respecte, etc.
11. La majoria de les persones d'aquesta comunitat sabem resoldres els conflictes entre nosaltres de manera pacífica.
12. Sento que formo part d'aquesta comunitat de veïns.
13. Aquesta comunitat es un bon lloc per a viure.
14. Tot i que pogués, no marxaria a viure a una altre comunitat de veïns.
15. Estic disposat/da a treballar per el benefici de la comunitat.

2.1.1.3 Cohesió social del barri des de la perspectiva de les associacions

Amb l'ànim de complementar l'anàlisi, també es va impulsar una **enquesta en línia dirigida als principals agents socials del barri del Besòs i el Maresme**. L'enquesta pretenia analitzar les seves impressions respecte als principals reptes del barri, estudiant en més profunditat la seva visió sobre el teixit social existent al territori. L'enquesta es va llençar en català i castellà el mes de març de 2022 i es va dirigir a un total de 15 associacions i agents socials, obtenint un total de 7 respostes. Les associacions que sí han participat en l'enquesta són heterogènies entre sí. Així, dos d'elles treballen pel benestar del barri, suport veïnal, millores activitats, divulgació i informació en diferents àmbits, així com en activitats de reivindicació i fiscalització. Dues organitzacions més es dediquen a la promoció del comerç de proximitat i ecològic, una altra de les associacions treballa en especialment en temes d'educació amb base comunitària, una treballa en el mercat alimentari i la darrera es centra en temes de multiculturalitat.

Taula 3 Enquesta a les associacions del barri

1. Descriviu breument l'associació per la qual treballeu i la seva missió al barri.
2. Des d'una perspectiva social, quines creieu que són les majors necessitats dels habitants d'aquest barri?
3. Quins problemes o conflictes socials creieu que són més freqüents en aquest barri?
4. Creieu que hi ha un problema amb el parc d'habitatges existent al barri? Per què?
5. Com descriuríeu la cohesió social del barri?
6. Com creieu que podria enfortir-se la cohesió social del barri?
7. Quin creieu que és el paper de les comunitats de veïns en la cohesió social del barri, actualment?
8. Quin paper creieu que les comunitats de veïns i veïnes haurien de tenir per poder augmentar la cohesió social al barri?
9. Creieu que hi ha suficient teixit associatiu al barri?
10. Si heu contestat que no a l'anterior pregunta, quins creieu que són els principals obstacles pel desenvolupament del teixit associatiu?
11. Si teniu altres observacions que no s'han preguntat però que creieu importants de cara a l'estudi social, expliqueu-ho aquí.

2.1.2 Dades secundàries

En la seva majoria, les dades secundàries s'han utilitzat per la primera part de l'estudi, la de contextualització del barri a través de l'ús d'informació prèvia a 2022. Les fonts consultades són les següents:

- Memòria del Programa de Regeneració Urbana (Institut Municipal d'Urbanisme, Juliol 2020)
- Campanya d'inspeccions als edificis residencials de l'antic barri del sud-oest del Besòs (Octubre 2020)
- Declaració d'Àrea de Conservació i Rehabilitació als carrers de Messina 1-11, Epir 2-6, Rodes 2-6, Marsala 6-10 i Tarbà 2-12 del barri del Besòs i el Maresme (Institut Municipal d'Urbanisme, Gener 2022)
- Informes setmanals dels dinamitzadors sobre el treball de dinamització a les comunitats escollides per la campanya d'inspeccions al barri del Besòs i el Maresme (2021-2022)
- Cadastre
- Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona
- Dades obertes de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge
- IDESCAT

La majoria de dades utilitzades daten de 2020 enlloc de 2021. El motiu és que pel 2021 hi havia dades que encara no estaven publicades en el moment d'elaboració d'aquest estudi, mentre que les de 2020 sí. Quan les dades per 2020 no estaven disponibles, s'han utilitzat les dades més recents disponibles.

2.2 Explotació de les dades

Les **dades primàries de naturalesa quantitativa** s'han treballat a partir d'un anàlisi estadístic bàsic descriptiu, a través de càlculs senzills com el recompte total o la mitjana. Les dades secundàries numèriques, que no han requerit d'un anàlisi més exhaustiu, s'han aconseguit a través de la revisió de la literatura existent.

Les **dades primàries de naturalesa qualitativa** com són les obtingudes a través de les enquestes als veïns i veïnes o les associacions s'han explotat a través d'un anàlisi qualitatiu de les respostes amb l'objectiu de detectar coincidències i diferències entre les diferents respostes. Les **dades secundàries qualitatives**, que no han requerit d'un anàlisi més exhaustiu, s'han aconseguit a través de la revisió de la literatura existent.

3. El barri del Besòs i el Maresme

3.1 Localització

El barri del Besòs i el Maresme es troba entre el districte tecnològic 22@, la Gran Via, el Fòrum i el barri de La Mina, aquest últim dins del terme municipal de Sant Adrià de Besòs. Annexat a la capital a finals del segle XIX, el barri va acollir durant un segle activitats industrials - especialment en l'àmbit de magatzems de mercaderies i transport— i habitatges de treballadors, usos que es van reduint des de el final dels anys vuitanta. El barri és fruit de la construcció urgent i massiva d'habitatges per donar resposta al gran dèficit que hi havia als anys cinquanta i seixanta. Abans, els terrenys havien estat regats per les sèquies de la Madriguera i de la Verneda —restes d'un antic braç del Besòs que desembocava al Camp de la Bota— i eren predominantment agrícoles. L'any 1959, el Patronat Municipal de l'Habitatge va començar a edificar el polígon. L'urbanisme d'aquesta zona reflecteix l'últim mig segle de transformació urbana, social i política. El barri s'estén al llarg de la rambla de Prim, pel cantó de llevant, mentre que a ponent d'aquest gran eix cívic es disposa el grup d'habitatges del Maresme. Aquest grup, que ocupa una feixa estreta d'una illa d'amplada per set d'alçada, va néixer entre els anys 1954 i 1964, fruit de la iniciativa privada. Els primers blocs es van començar a construir enmig dels camps de conreu, sense cap urbanització ni dotació de serveis o d'equipaments públics, que van haver-se de guanyar amb llargues i dures lluites veïnals.

No obstant, l'àmbit territorial d'estudi on s'ha fet la recollida de dades a través del porta a porta no avarca la totalitat del barri, sinó que ha estat l'establert com a Àmbit de Regeneració Urbana de l'antic barri del Sud-oest del Besòs. Els seus límits geogràfics són els següents:

Figura 3 Mapa de Barcelona per barris. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.

- Al sud-est pel carrer Llull.
- Al sud-oest per la rambla Prim.
- Al nord-oest pel carrer Bernat Metge.
- Al nord-est pel límit del terme municipal de Barcelona amb el de Sant Adrià del Besòs.

Figura 4 Àmbit de l'ERRP. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.

3.2 Estructura urbana

L'àmbit d'aquest estudi coincideix amb el "Pla Parcial d'Ordenació del Poblat Sud-oest del Besòs" aprovat l'any 1959. Situat al barri del Besòs i el Maresme al districte de Sant Martí amb una superfície de 32,6 ha, l'antic Sud-oest del Besòs va ser promogut pel Patronat Municipal de l'Habitatge, amb la col·laboració de l'oficina d'estudis de la Comissió Tècnica Especial d'Urbanisme, i redactat pels

arquitectes Giralt Ortet, Subías Fages Giráldez, Puig Torné i López Íñigo; i es construeix, mitjançant subvencions del *Ministerio de la vivienda* i amb fons socials, en dues etapes, la primera de 1959 a 1961 i la segona de 1963 a 1966.

La seva construcció ve motivada pel "Pla d'Urgència Social de Barcelona" de l'any 1957, com a resposta a la demanda d'habitatge derivada de l'onada immigratòria de l'època, i en la qual es planteja l'objectiu de construir setanta-dos mil nous habitatges a Barcelona i comarques, en un període de cinc anys (1969-1965).

Entre els projectes podem esmentar la urbanització de la rambla Prim com a punt de connexió amb la Ciutat per als vianants, l'anàlisi exhaustiu d'algunes de les edificacions en pitjor estat; la substitució d'aquells edificis en els quals van aparèixer defectes estructurals greus, la rehabilitació d'alguns edificis, la millora de l'accessibilitat mitjançant la instal·lació d'ascensors.

Així mateix, el Llei de Barris del Besòs i el Maresme (2008) va posar en actuació nombrosos projectes de renovació del barri que van implicar no tant sols la millora de la urbanització a nivell superficial, sinó que van incorporar sistemes comuns d'eficiència, com la recollida pneumàtica d'escombraries (RSU). A més, es van abordar els problemes del barri des d'una perspectiva més integrada, posant-se en marxa diverses iniciatives socials, de generació d'ocupació i revitalització econòmica.

L'antic Sud-oest del Besòs és un teixit eminentment residencial de tipus bloc obert. L'estructura urbana de l'àmbit es compon per 12 illes situades perpendicularment sobre l'eix format pel carrer Alfons el Magnànim. El barri queda travessat transversalment pels carrers Bernat Metge, Cristòbal de Moura i Lull. Aquests carrers es configuren com a eixos estructurants.

L'estructura viària és de tipus segregat, es distingeixen les vies de trànsit rodat de les d'ús per a vianants. Els vials es troben organitzats en tipus malla asimètrica, on el carrer Alfons el Magnànim separa el front de la rambla Prim amb la resta del sector. Es distingeixen 3 eixos estructurants en sentit mar-muntanya i 3 en sentit Llobregat-Besòs. Internament, el trànsit es distribueix per eixos d'escala local.

El parc edificat es diferencia en dos subàmbits separats pel carrer Alfons el Magnànim, l'esmentat amb front a la rambla Prim, amb blocs de PB+11 (blocs d'alta densitat), i la resta de l'àmbit, amb blocs de PB+5 i PB+1 (blocs de baixa i mitja densitat). El front de rambla Prim es configura per mitjà de 25 blocs d'habitatges agrupats en conjunts, amb composicions diverses de blocs de PB+11 i per un conjunt d'equipaments i pavellons comercials.

La resta de l'àmbit es configura per mitjà de 69 blocs d'habitatges agrupats en general en dos tipus de conjunts (conjunt de quatre blocs de PB+5 contraposant tres blocs paral·lels a un bloc, i conjunt de cinc blocs de PB+1 paral·lels, amb algunes variacions), formant a vista d'ocell un escaquer. Entre els conjunts es troben pavellons comercials i altres equipaments (principalment escoles). Aquest subàmbit ha patit diversos processos de remodelació que n'han variat la seva configuració original.

L'espai públic és abundant i molt fragmentat degut a la pròpia configuració del bloc aïllat, on les separacions entre edificis es converteixen en espai lliure. El jardí més comú és l'establert en els conjunts de tres blocs contraposats a un bloc, on es disposa d'una plaça de 35x70m, dotada en molts casos d'un pavelló comercial.

A més hi ha altres espais lliures entre blocs de PB+5 i de PB+11, aquests últims més vinculats als usos comercials en planta baixa. Tant la rambla Prim com el carrer Alfons el Magnànim actuen d'eixos cívics de passeig i són els espais públics més representatius. D'altra banda, l'enderroc d'un bloc de PB+5 va donar lloc a l'aparició de la plaça de Juliana Morell en un espai cèntric del barri.

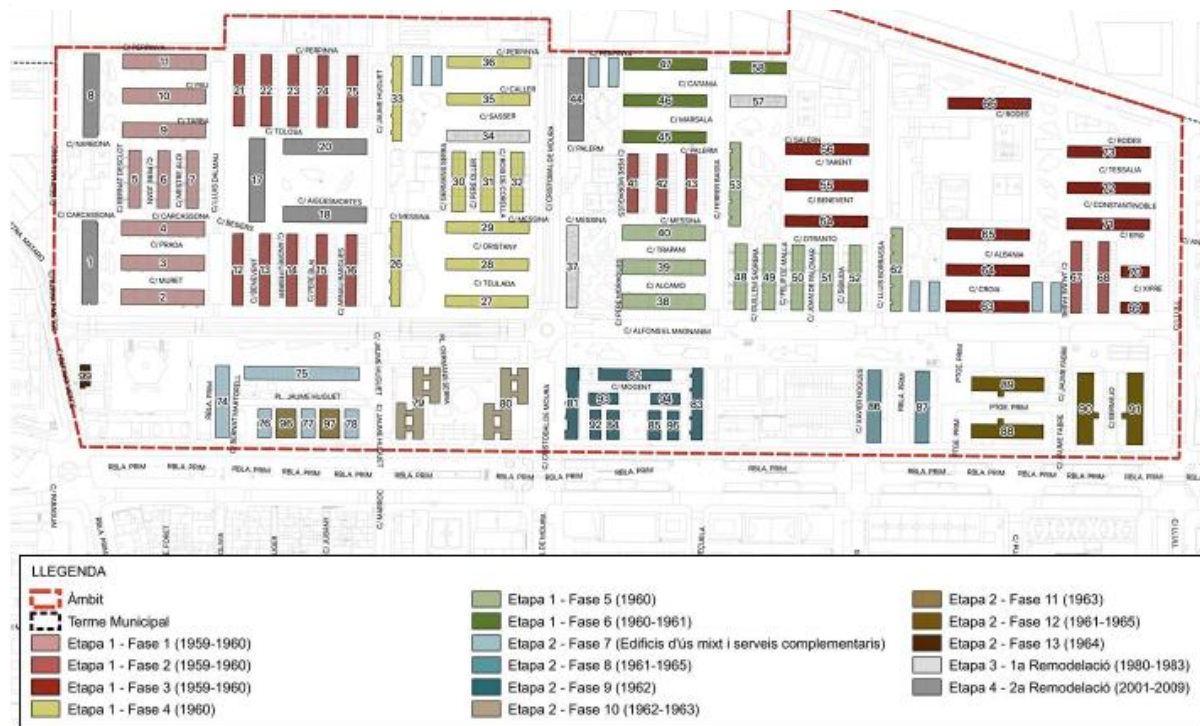
3.2.1 Procés de construcció

Etapes i fases de construcció de l'antic barri del Sud-oest del Besòs

L'antic barri del Sud-oest del Besòs estava format originalment per 95 blocs aïllats d'habitatges, 80 de plurifamiliars i 15 d'unifamiliars. Degut a l'extensió de l'actuació, el Patronat Municipal de l'Habitatge va decidir dividir la seva construcció en dues etapes, en l'etapa 1 "Poblado dirigido" es van construir 55 blocs plurifamiliars i 15 d'unifamiliars, i en l'etapa 2 "Rambla Prim" es van construir 25 blocs, tots ells d'habitatges plurifamiliars.

La primera etapa es va delimitar pel carrer Alfons V el Magnànim i pel final del terme municipal de Barcelona. La seva construcció es va estendre entre els anys 1959 i 1961 i es va dividir en 6 fases, donant lloc a 3.286 habitatges destinats a unes 13.800 persones. La segona etapa es va delimitar

Figura 5 Plànol d'etapes i fases de construcció del barri. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.

entre el carrer Alfons el Magnànim i la rambla Prim. La seva construcció es va estendre entre 1963 i 1966 i es va dividir en 7 fases, donant lloc a 1.902 habitatges destinats a uns 7.100 habitants.

Etapa i fases de remodelació de l'antic barri del Sud-oest del Besòs

La distribució actual dels blocs dins de l'àmbit és el resultat dels processos de remodelació executats per tal de pal·liar les greus deficiències detectades en alguns dels blocs de PB+5, construïts durant la primera etapa, on el reemplaçament del bloc resultava més econòmic que la seva rehabilitació. Fet que ha permès real·lotjar als veïns dins del seu barri i la creació d'una nova plaça.

Per tal de diferenciar el procés de remodelació del de construcció, aquest s'ha distingit com a etapa 3 i es subdivideix en dues fases, d'acord amb els dos períodes en els que es van realitzar: fase 14 a principis de la dècada de 1980 i fase 15 a principis de la dècada del 2000.

3.3 Estructura social

El barri neix a partir d'un creixement de la població molt significatiu fruit de la migració interna de l'estat espanyol, majorment provinent de les regions més empobrides del sud del país, augmentant la població en gairebé 700.000 persones en trenta anys.¹ Inicialment, el barri del Besòs i el Maresme va experimentar un dèficit de serveis i d'equipaments públics (escoles, mercats, àrees esportives, zones verdes), així com problemes de manteniment dels espais públics. El barri també va viure un retard en la implementació i millora de les infraestructures de transport: l'estació La Pau de la línia 2 del metro, a gairebé 500 metres de l'extrem nord-oest del barri del Besòs i el Maresme no va arribar fins al 1997. La seva imatge també està marcada principalment pels dèficits arquitectònics, que ha estat la font de molts conflictes entre associacions de veïns i l'administració des de la segona meitat dels anys setanta.

L'evolució del mercat de l'habitatge és un dels factors principals per explicar l'arribada al barri dels immigrants amb menys recursos econòmics. Tal i com destaquen Miret i Serra (2013) en el seu estudi "El paper de la immigració estrangera en el canvi social i urbà del Besòs i el Maresme", el fet que la gran majoria d'habitatge promogut per l'administració pública es realitzi sota el règim de tinença de propietat sobre l'habitatge ha tingut un gran impacte en les dinàmiques socials sorgides. El model de Barcelona i, en general, d'Espanya es basa en la promoció d'habitatge social en règim de propietat. Això és contrari al model francès, on les zones d'habitatge públic són de lloguer. En el cas francès, al ser els habitatges socials de lloguer enlloc de propietat, les "cités" en les "banlieues" franceses on predominava l'habitatge social, han vist una major mobilitat on les classes obreres més estabilitzades, tant autòctones com immigrants, deixaven les "cités" i accedien a la propietat en cases unifamiliars dels suburbis residencials francesos

¹ Miret i Serra, 2013.

al millorar la seva situació econòmica, deixant l'oferta d'habitatge de lloguer disponible pels immigrants més recents i desfavorits socialment.² Si l'habitatge social és en règim de propietat, dita mobilitat resulta més complicada. No obstant, el Besòs i el Maresme sí que ha acabat veient certa mobilitat amb el pas del temps, ja que els primers propietaris han envellit o s'han traslladat a casa d'altres familiars i han posat aquests habitatges a la venda, obrint-se el mercat de l'habitatge del barri. Això ha suposat una oportunitat pels immigrants més estables, els que tenien feina i residència regular, de desenvolupar una estratègia residencial a partir de l'adquisició de pisos barats.³ En aquest sentit, aquests pisos permetien complir amb les exigències legals per reagrupar a la família i van suposar una oportunitat de millorar la trajectòria residencial moltes vegades precària. L'estudi de Miret i Serra, en el qual es van entrevistar residents del barri, indica una majoria d'entre les persones enquestades va arribar al barri precisament per agrupar-se amb la seva família, ja sigui des de l'estranger o des de la mateixa ciutat de Barcelona, al moment del matrimoni o del naixement d'un fill o filla.⁴ Aquesta apertura del mercat immobiliari, combinat amb l'acceleració de la immigració que va haver fins la crisi econòmica del 2008, també ha contribuït a generar situacions d'infrahabitatge en la mesura en que es desenvolupen processos especulatius. Aquesta tendència també ha estat facilitada per l'augment de la construcció en la gran corona metropolitana de Barcelona, on accedien les classes mitjanes que antigament residien al barri, produint-se això una substitució residencial que contribueix a baixar la mitjana econòmica i l'edat dels habitants, on cada vegada s'allotgen més jubilats per una part i, per l'altra, joves famílies d'estrangers.

3.4 Característiques econòmiques, demogràfiques i socials

3.4.1 Perfil demogràfic: població, sexe, nacionalitat i discapacitat

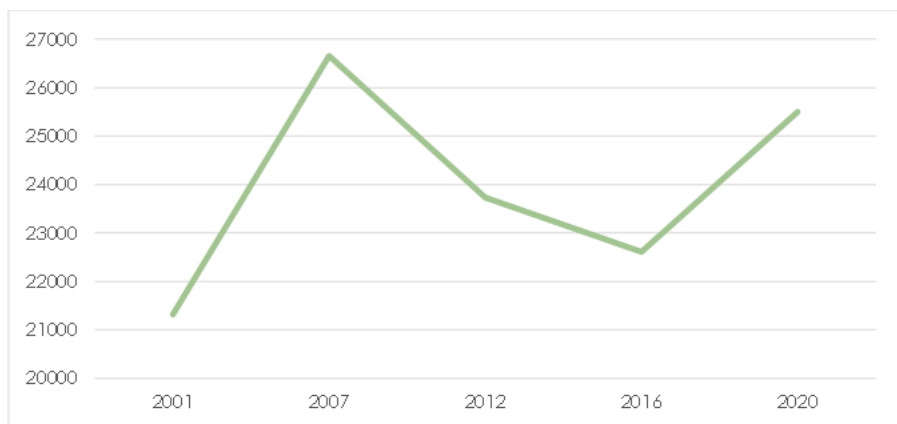
El barri del Besòs i el Maresme està format per 25.501 habitants (2020). La **població total** ha augmentat des del 2001, quan es partia de 21.317 persones (Figura 6). Concretament, s'observa un augment poblacional del 2001 al 2007, seguit per una disminució fins el 2016, quan torna a augmentar. Aquesta tendència contrasta amb la de Barcelona, la qual en termes generals ha seguit un augment constant des del 2001 fins al 2020 (Figura 7).

² Ibid.

³ Ibid.

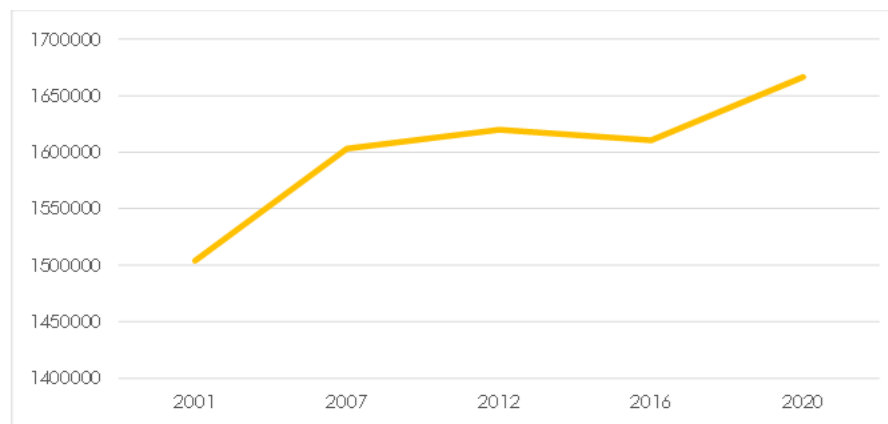
⁴ Ibid.

Figura 6 Evolució de la població al Besòs i el Maresme

Font: Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Figura 7 Evolució de la població a Barcelona

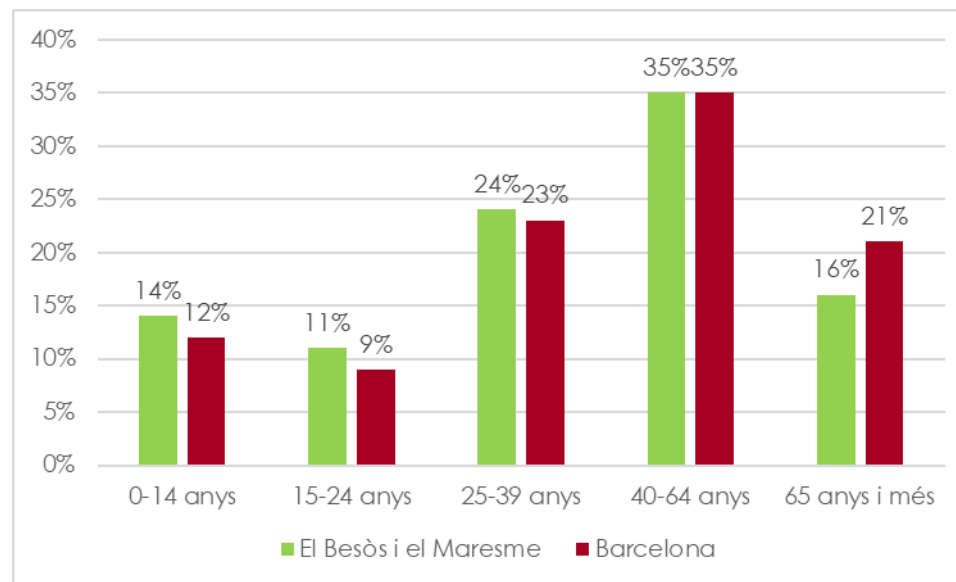
Font: Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Quant a la **distribució per sexes** al Barri del Besòs i el Maresme, no s'observa una gran disparitat entre el nombre d'homes i de dones: el 51.8% són homes i el 48.2% són dones. Aquesta tendència s'observa també durant els anys anteriors. Per exemple, al 2007 hi havia un 51.1% d'homes i un 48.9% de dones.

Pel que fa a l'**edat**, l'edat mitjana dels habitants del barri al 2020 és de 37.7 anys. No obstant, s'aprecia una diferència notable segons nacionalitat. Així, l'edat mitjana d'aquells amb nacionalitat espanyola és de 48.9, mentre pels habitants amb nacionalitat estrangera és de 31.3 anys.

Quant a la **distribució dels habitants per grans grups d'edat**, al 2020 el Besòs i el Maresme compta amb una estructura lleugerament més jove que la mitjana de Barcelona. Tal i com es pot observar a la Figura 8, al 2020 el Besòs i el Maresme compta amb una major població de 0 a 39 anys que la mitjana de Barcelona, juntament amb una menor població de més de 65 anys.

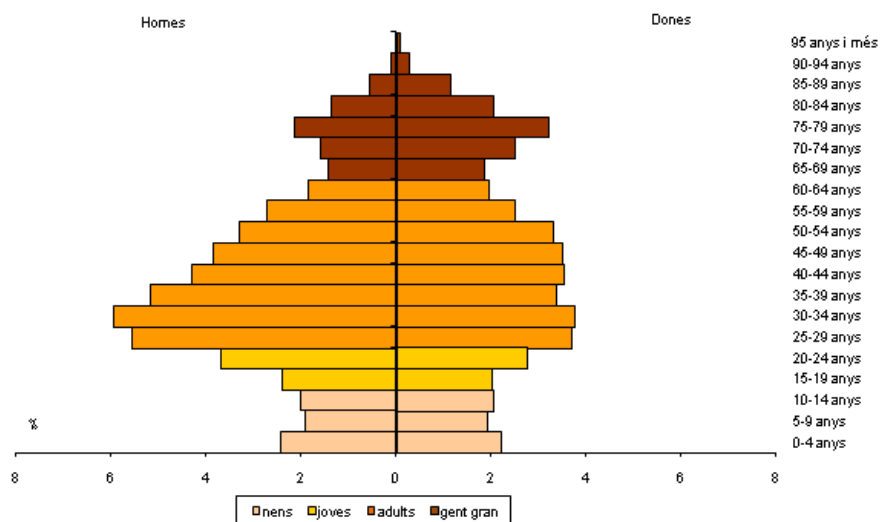
Figura 8 Població per grups d'edat. 2020.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

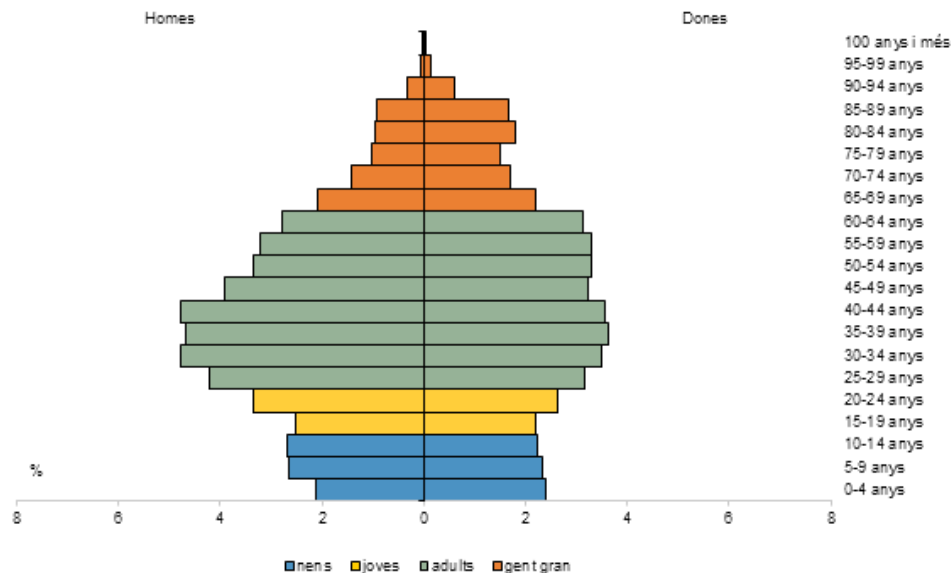
Si s'analitza la **distribució poblacional per grups d'edats més reduïts** (Figures 9 i 10) s'observa una piràmide poblacional regressiva, característica dels països occidentals, basada en una natalitat relativament baixa i població envellida. Endemés, s'observa una major presència d'homes que de dones en ambdós anys. Això pot venir influenciat per les onades migratòries dels darrers anys on hi havia un elevat nombre d'homes en edat de treballar.

Figura 9 Piràmide poblacional Besòs i el Maresme 2010.

Font: Ajuntament de Barcelona. Estadística i Difusió de Dades.

Figura 10 Piràmide poblacional Besòs i el Maresme 2020.

Font: Ajuntament de Barcelona. Estadística i Difusió de Dades.

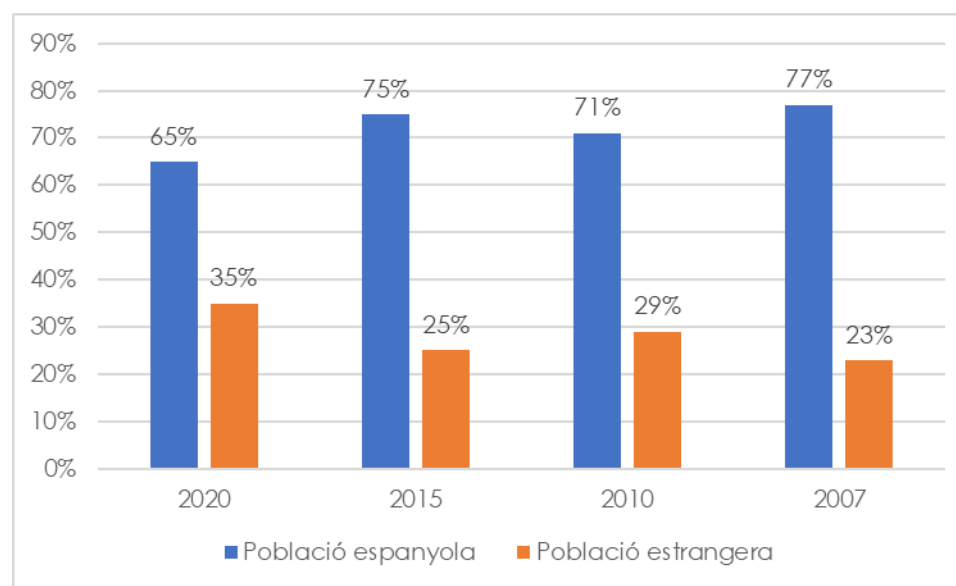
També s'observa tant al 2020 com al 2010 que les dones formen un contingent més important en les edats més avançades. En el conjunt del barri, l'esperança de vida en els darrers cinc anys ha estat de 82,36 anys, un punt i mig per sota la mitjana de la ciutat. El nombre de persones de més de 65 anys que viuen soles respecte al total de població del barri és del 4,99%, una proporció per sota la del conjunt de barris barcelonins. Ara bé, l'índex de sobre envelliment és més acusat, ja que del total de persones que viuen soles de més de 65 anys, més de la meitat són més grans de 80 anys.

Atenent a la **nacionalitat** de la població del Besòs i el Maresme, al 2020 compta amb un 65% de població amb nacionalitat espanyola i un 35% amb nacionalitat estrangera. Aquestes dades contrasten amb la mitjana de Barcelona, on un 78% és de nacionalitat espanyola i un 22% és de nacionalitat estrangera. Per altra banda, la taxa d'immigració al 2020 al Besòs i al Maresme ha estat de 58.6 immigrants per mil habitants, mentre que la de la mitjana de Barcelona ha estat de 45.3 immigrants per mil habitants.

El Besòs i el Maresme ha augmentat en els darrers anys la proporció de població estrangera (Figura 11). Al 2007 hi havia un 77% de població espanyola i un 23% de població estrangera.

Entre aquesta població estrangera, al 2020 destaquen principalment dos nacionalitats, la paquistanesa (30%) i l'hondurenya (19.9%), seguida per la marroquina (7.4%), xinesa (5.0%), senegalesa (4.5%), romanesa (4.1%) i russa (3.8%). Aquests grups de població tenen les seves pròpies dinàmiques. Així doncs, del total de població senegalesa, només un 10.8% són dones i tota la resta (90.2%) són homes. Inversament, la població estrangera provinent d'Hondures és majorment femenina, amb un 71.2% de dones i un 28.8% d'homes.

Figura 11 Evolució població espanyola i estrangera 2007-2020 a El Besòs i el Maresme

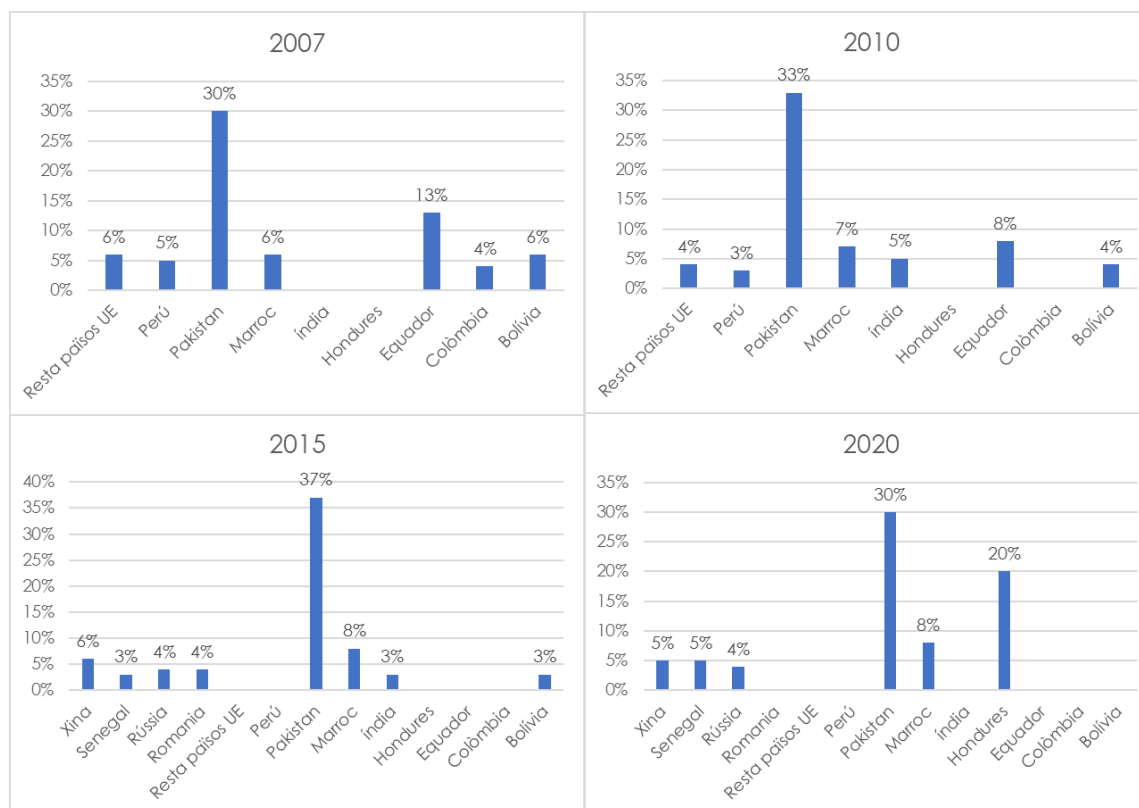

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

La figura 12 mostra els **principals grups de població estrangera pel 2020 i el 2007**. La població paquistanesa ha estat el principal grup estranger al barri durant molts anys. Així, al 2007 ja representava un 29.6% de la població estrangera. No obstant, el llistat dels 8 països amb major nombre de nacionals al Besòs i al Maresme, ha anat canviant en els darrers anys. Així, al 2007 encara hi havia

immigració de la resta de països de la Unió Europea (UE), essent la tercera major font d'estrangers al territori (6.3%). Això ha canviat a dia d'avui, on la xifra no arriba al 0.2% de la població estrangera. En aquest sentit, al 2007 s'observava una major arribada de població d'Amèrica Llatina (Equador, Bolívia, Colòmbia, Perú i Hondures), mentre que això ha canviat paulatinament fins al 2020, amb una disminució de la població estrangera provinent d'aquesta regió. Contràriament, a partir de 2015 Romania, Rússia, Xina i Senegal entren a formar part dels grups de països amb més població estrangera al Besòs i el Maresme.

Figura 12 Principals grups de població estrangera per any.

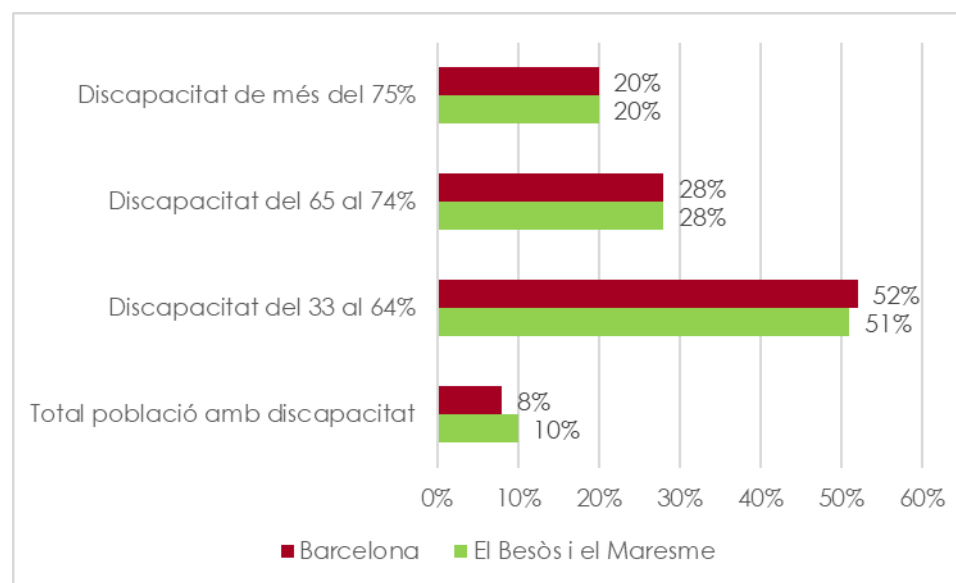

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Aquesta imatge contrasta amb la imatge de Barcelona, on el principal país emissor d'immigrants al 2020 és Itàlia (9.9% del total de la població immigrant), seguit per Colòmbia (7.8%), Pakistan (6%), Hondures (5.6%), Veneçuela (5.4%), Perú (4.8%). De prop els segueixen Argentina, el Marroc, França, Regne Unit i Xina. Així doncs, al 2020 el Besòs i el Maresme només semblen coincidir en un grups de població, els paquistanesos. Per la resta, les dinàmiques migratòries de la mitjana de Barcelona i les del Besòs i el Maresme són diferents, destacant una major presència d'immigrants europeus i d'Amèrica Llatina a la ciutat.

Per altra banda, i pel que fa a la **població amb discapacitat**, al barri del Besòs i el Maresme es detecta una major presència de població amb aquesta condició (10 per cent) a comparació a la ciutat de Barcelona (8 per cent). No obstant, si es desagreguen les dades per percentatge de discapacitat, la distribució és similar, amb un major nombre de persones amb una discapacitat d'entre el 33 i el 64% tant al Besòs i el Maresme com a Barcelona (Figura 13).

Figura 13 Població amb discapacitat. 2020.

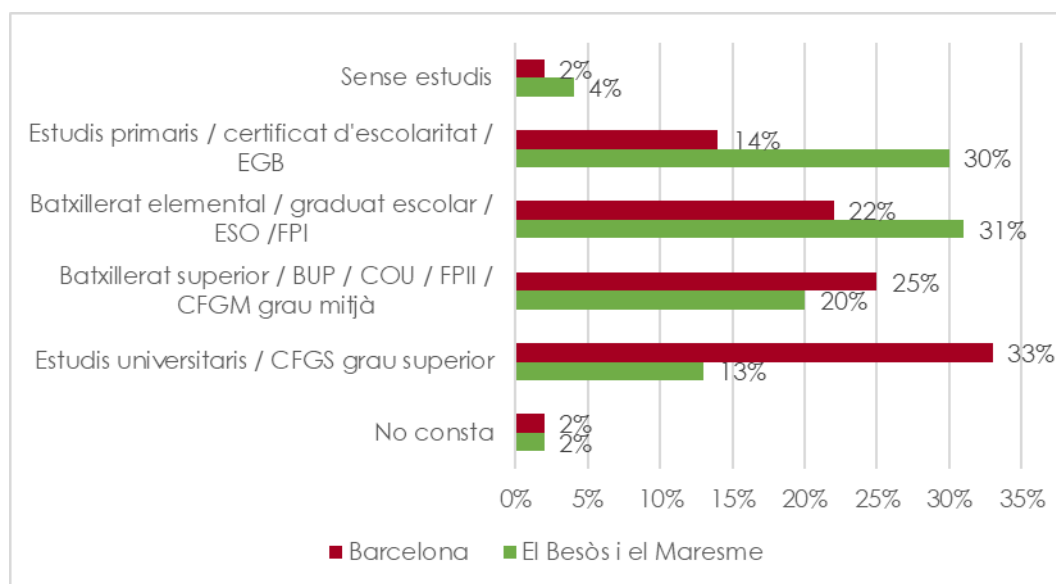

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

3.4.2 Educació

Pel que fa al **nivell d'estudis** de la població del Besòs i el Maresme, al 2020 el 60% de la població té un nivell d'estudis primaris, certificat d'escolaritat, EGB, batxillerat elemental, graduat escolar, educació secundària obligatòria (ESO) o formació professional. També s'observa un 20% d'individus amb batxillerat superior, batxillerat unificat polivalent (BUP), curs d'orientació universitària (COU), formació professional II o cicles formatius de grau mitjà (CFGM). Seguidament trobem un 12.8% de la població amb estudis universitaris, mentre que un 3.9% no tenen estudis. Aquesta distribució de la població contrasta amb la mitjana de Barcelona. Tal i com s'observa a la Figura 14, el major pes de la població a Barcelona es distribueix entre estudi universitaris i de batxillerat superior, mentre que al territori del Besòs i el Maresme la major concentració es troba escorçada a la banda inferior de la taula, entre estudis primaris i batxillerat elemental.

Figura 14 Població segons nivell d'estudis. 2020.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

3.4.3 Activitat econòmica

Taula 4 Renda disponible de les llars del districte de Sant Martí. 2018.

	2015	2016	2017	2018
El camp de l'Arpa del Clot	16.561	20.036	20.076	20.075
El Clot	19.157	17.773	16.512	20.415
El Parc i la Llacuna del Poblenou	19.663	20.082	20.237	20.601
La Vila Olímpica del Poblenou	30.058	30.840	30.425	30.579
El Poblenou	20.371	20.828	21.051	21.557
Diagonal Mar i el Front Marítim del Poblenou	23.274	24.150	23.277	24.081
El Besòs i el Maresme	12.474	12.392	12.433	12.981
Provençals del Poblenou	18.642	19.201	19.199	19.975
Sant Martí de Provençals	17.613	17.821	17.766	18.447
La Verneda i la Pau	16.022	16.310	16.226	16.710

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

A l'àmbit del **mercat de treball**, a desembre de 2020 es registren 1.907 persones a l'atur, el qual es tradueix en un 11% d'atur en el barri. Si es segrega per sexe, el 47.9% són homes mentre que el 52.1% són dones. Quant a la durada de l'atur, la majoria dels aturats fa més de 12 mesos que estan a l'atur (42.7%), un terç dels aturats fa entre 6 i 12 mesos que està a l'atur (33.9%) i menys d'un quart porta menys de 6 mesos a l'atur (23.4%). Per altra banda, al Besòs i el Maresme hi ha més persones beneficiàries de pensions no contributives que a Barcelona. Les **pensions no contributives** són uns ingressos econòmics mensuals que l'Estat garanteix a aquelles

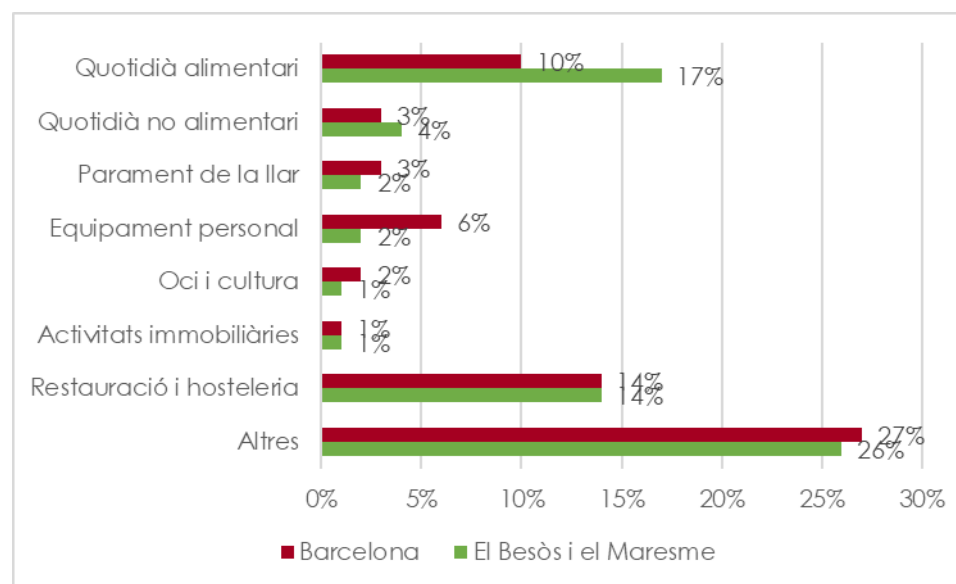
Pel què fa a l'activitat econòmica, els valors de **Renda disponible de les llars per càpita** al Besòs i al Maresme són molt baixos, essent de les més baixes de Barcelona. Al 2018, la renda disponible de les llars va ser de 12.981 eur/any. Si es compara amb la mitjana de Barcelona, de 21.484 eur/any, s'observa una gran diferència d'uns 8.000 eur/any. La renda disponible de les llars d'altres barris del districte de Sant Martí també són generalment considerablement superiors (Taula 1). Així doncs, el barri del Besòs i el Maresme només es troba lleugerament per sobre de barris com el Bon Pastor (12.823 eur/any), el Baró de Viver (12.671 eur/any), la Trinitat Vella (12.671 eur/any), Vallbona (12.246 eur/any), Ciutat Meridiana (11.363 eur/any), Torre Baró (12.240 eur/any), Trinitat Nova (12.747 eur/any) o el Raval (12.351 eur/any).⁵

⁵ S'utilitzen dades de 2018 ja que són les darreres dades disponibles. Cal destacar que aquestes dades poden haver patit modificacions degut al pas del temps i a l'epidèmia de la COVID-19.

persones que no tenen recursos suficients per la seva subsistència i no poden acollir-se -per manca de cotització a la Seguretat Social- a les pensions contributives. Segons les últimes dades disponibles, al 2016 al Besòs i el Maresme hi havia un total de 209 persones beneficiàries de pensions no contributives, el qual suposa un 0.8% de la població del barri. Aquesta dada dobla la de la mitja de la ciutat de Barcelona, la qual és del 0.4%.

Quant a l'**activitat econòmica comercial** del Besòs i el Maresme, al 2019 el barri comptava amb 609 locals en planta baixa, dels quals un 76% estan en actiu, un 2% no tenen activitat i d'un 22% no se'n té informació. Dels locals en actiu, un 17.4% es dediquen a activitats alimentàries (supermercats, begudes, pastisseries, etc.) i 14.1% a restauració. La figura 10 mostra la comparació d'activitat del Besòs i el Maresme i la ciutat de Barcelona, on s'observa una clara diferència entre les dinàmiques comercials d'ambdós territoris. Així, s'observa una distribució d'activitats més variada a la ciutat de Barcelona amb una major presència de comerços dedicats a l'equipament personal (roba, calçats), la restauració, el parament de la llar i la cultura.

Figura 15 Percentatge de locals en planta baixa segons activitat. 2019.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

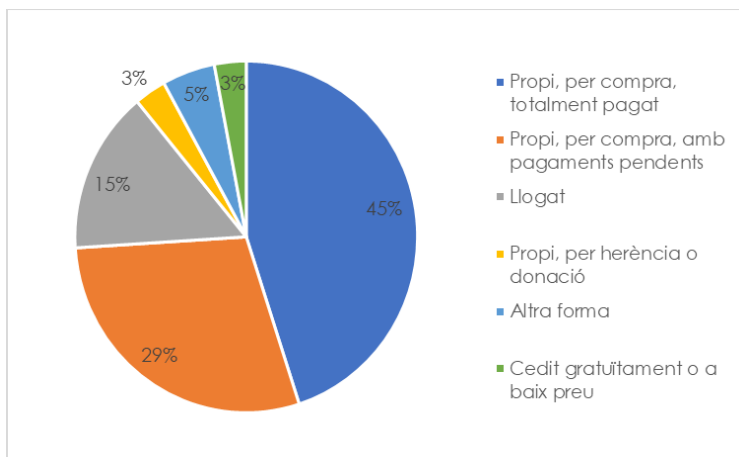
3.4.4 Habitatge

Les dades relatives a l'habitatge que s'han utilitzat per aquest estudi estan basades en la seva majoria en el darrer cens d'habitatge disponible, el de 2011, ja que el de 2022 encara no està disponible.

3.4.4.1 Tipus d'habitatge, règim de tinença i règim de propietat

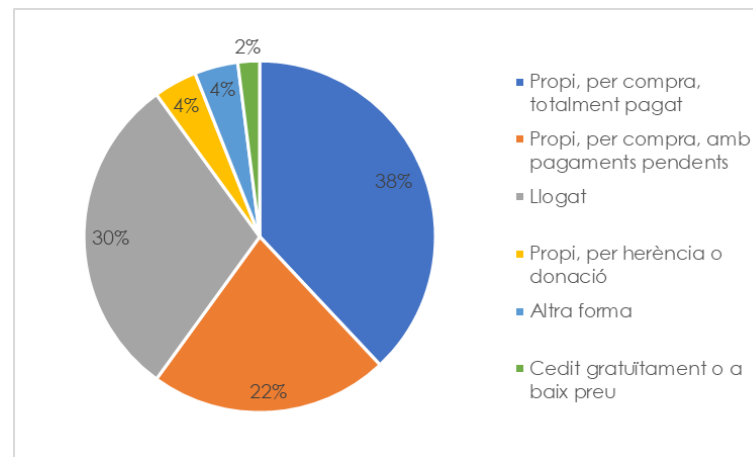
Al Besòs i el Maresme, el **90.2% d'habitatges són habitatges principals, mentre que el 9.8% són habitatges no principals**. Anomenem habitatge principal a aquell que està habitualment ocupat de forma permanent, sense arribar a estar deshabitat durant més de 75 dies seguits. Es considerarà habitatge no principal quan no compleixi els requisits anteriors, però sempre que no estigui deshabitat per un període superior a 6 mesos. Aquestes xifres són lleugerament superiors a la mitjana de Barcelona, on un 84.3% són habitatges principals i un 15.7% són habitatges no principals. Quant al **règim de tinença**, al 2011 el Besòs i el Maresme presenta una estructura basada en la propietat sobre l'habitatge (Figura 16). En aquest sentit, un 44.7% de l'habitatge principal al Besòs i el Maresme és habitatge comprat i pagat en la seva totalitat i un 29.2% és habitatge comprat però amb hipoteca pendent. Per altra banda, un 15.5% de l'habitatge es troba en règim de lloguer.

Figura 16 Habitatge principal segons règim de tinença a El Besòs i el Maresme. 2011.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Figura 17 Habitatge principal segons règim de tinença a Barcelona. 2011.

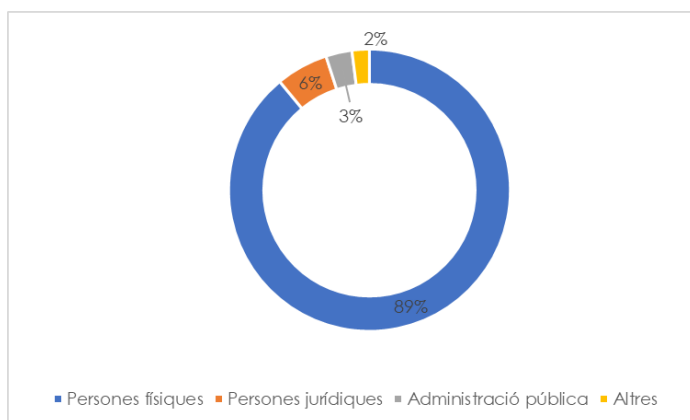

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Si es compara amb la mitjana de Barcelona (Figura 17), s'observa que l'habitatge principal llogat dobla el del Besòs i el Maresme, amb un 30.1% d'habitatges en règim de lloguer, juntament amb un menor percentatge d'habitatge en propietat. A més a més, l'habitatge cedit gratuïtament o a baix preu segueix sent superior al Besòs i el Maresme.

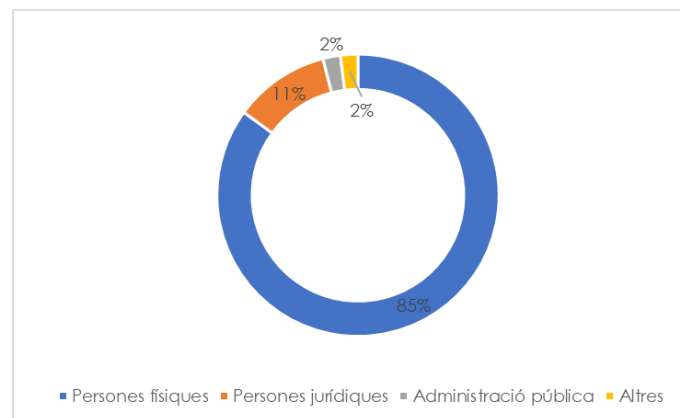
L'Observatori d'Habitatge de Barcelona (OHB) facilita dades més actualitzades sobre el **perfil de les persones o organitzacions que tenen la propietat sobre el parc d'habitatges existent al 2018**. Així, segons l'OHB, un 89.4% dels habitatges del Besòs i el Maresme estan en mans de persones físiques, mentre que un 6.2% pertany a persones jurídiques i un 2.6% a l'administració pública. L'1.9% pertany a la resta de propietaris com entitats sense ànim de lucre, institucions religioses, comunitats de béns i propietaris i altres. En comparació amb la mitja de la ciutat de Barcelona, hi ha una major presència de persones físiques, un menor nombre de persones jurídiques, i una major presència de l'administració pública.

Figura 18 Percentatge d'habitatges segons tipus de propietari El Besòs i el Maresme. 2018

Font: Observatori de l'Habitatge de Barcelona. Elaboració pròpia.

Figura 19 Percentatge d'habitatges segons tipus de propietari Barcelona. 2018

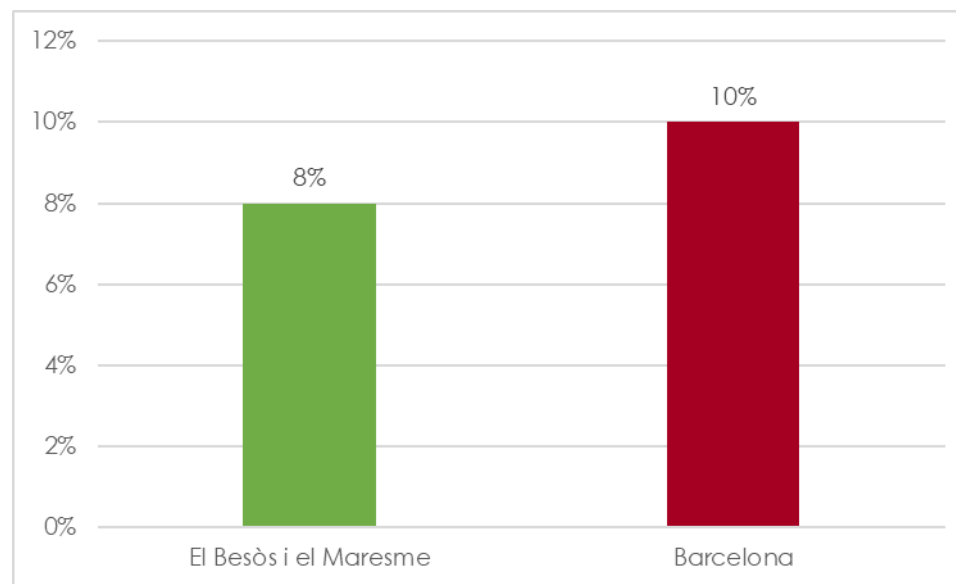

Font: Observatori de l'Habitatge de Barcelona. Elaboració pròpia.

Del total del parc d'habitatges descrit s'observa que tant a Barcelona com al Besòs i el Maresme hi ha una presència important de **grans tenidors**, entesos com aquells propietaris de més de 15 habitatges d'acord amb la definició proporcionada per als grans

tenidors al Decret llei 1/2020, de 21 de gener, pel qual es modifica el Decret llei 17/2019, de 23 de desembre, de mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge. En aquest sentit, el Besòs i el Maresme té un percentatge lleugerament inferior al de Barcelona amb un 8.2% d'habitatges en mans de grans tenidors, mentre que a Barcelona el percentatge puja fins al 10%.

Figura 20 Percentatge de grans tenidors. 2018.

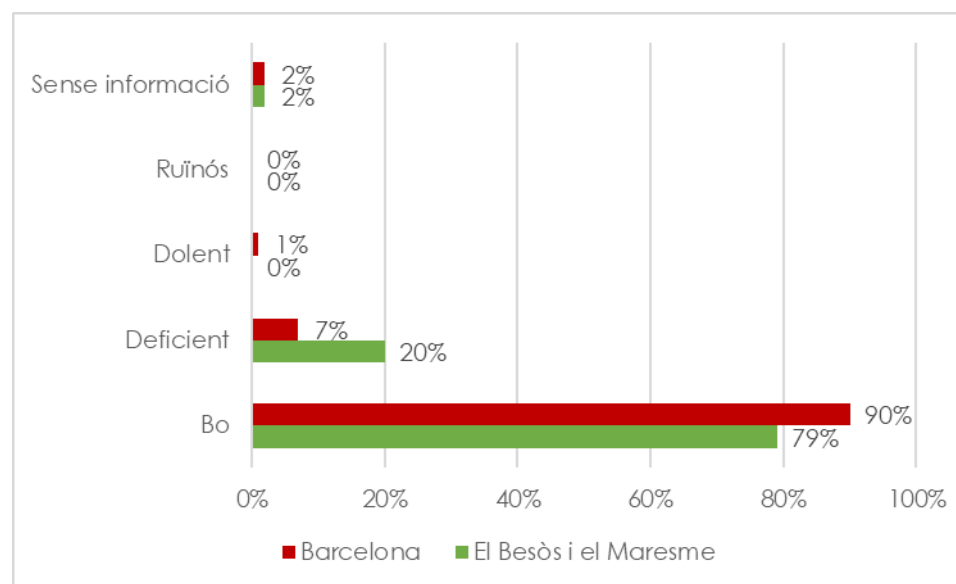

Font: Observatori de l'Habitatge de Barcelona. Elaboració pròpia.

3.4.4.2 Característiques dels habitatges existents

El Besòs i el Maresme presentava al 2011 una pitjor **conservació del parc d'habitatges** que la mitjana de Barcelona (Figura 21). Al barri hi ha gairebé un 20% d'edificis en estat deficient i gairebé un 79% d'habitatges en bon estat de conservació. Si es compara amb Barcelona, on hi ha un 90% d'habitatges en bon estat de conservació i gairebé un 7% d'habitatges en estat deficient, la diferència és notable.

Figura 21 Habitatge principal segons estat de conservació. 2011.

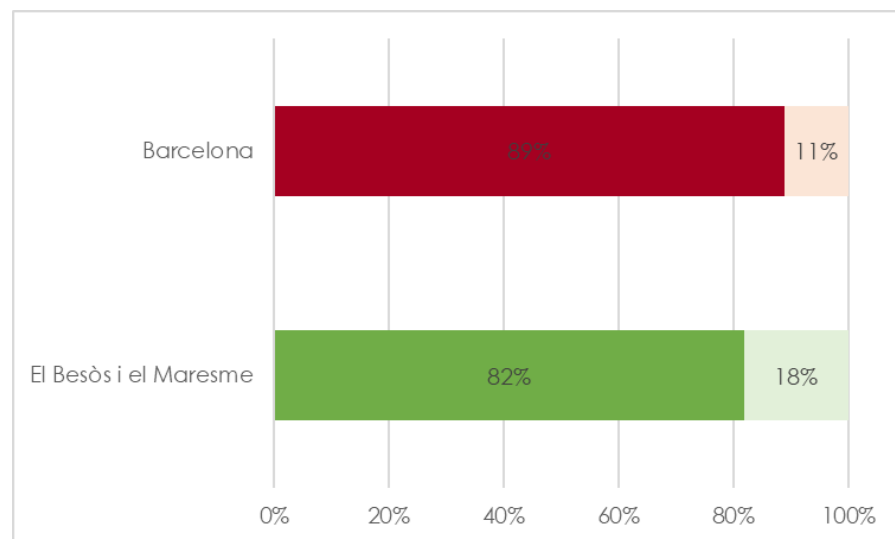

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la **distribució de l'espai** dels habitatges principals, s'observa que al Besòs i el Maresme els habitatges principals més habituals tenen 5 estances, seguits de 3 i 4 estances. Aquesta tendència és similar a Barcelona, on no obstant sí que hi consten habitatges principals amb 5 i 4 estances.

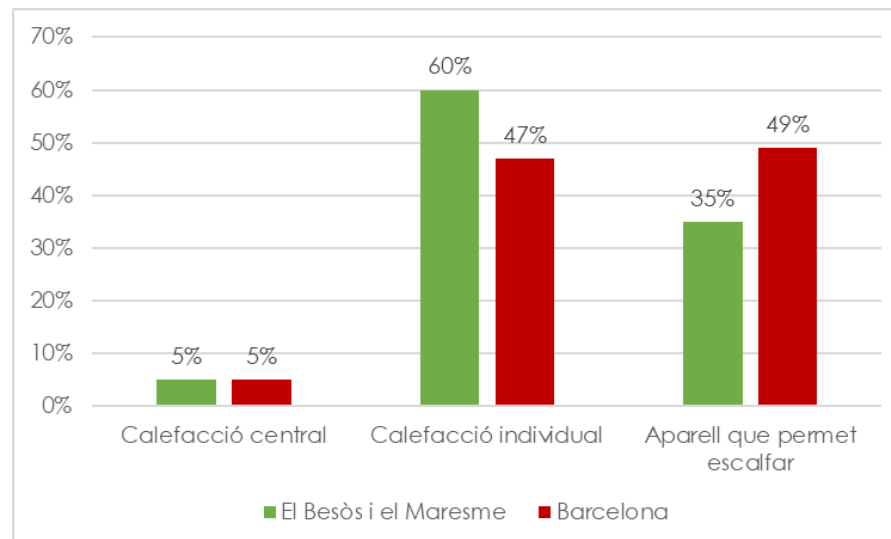
Quant a les **seves instal·lacions o equipament**, atenent específicament a la disponibilitat de **calefacció**, es detecta una diferència de gairebé 10 punts percentuals amb la mitjana de Barcelona. Així, a Barcelona el 89.2% dels habitatges principals tenen calefacció, mentre que al Besòs i el Maresme la xifra es redueix fins un 81.6% (Figura 22). Si es desagrega per tipus de calefacció, observem que al Besòs i el Maresme hi ha una quantitat considerable d'habitatges que disposen de calefacció a través d'algun aparell elèctric, enlloc de a través d'un sistema de calefacció central o individual del propi pis (Figura 23).

Figura 22 Habitatge principal segons accés a calefacció. 2011.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Figura 23 Habitatge principal segons tipus de calefacció. 2011.

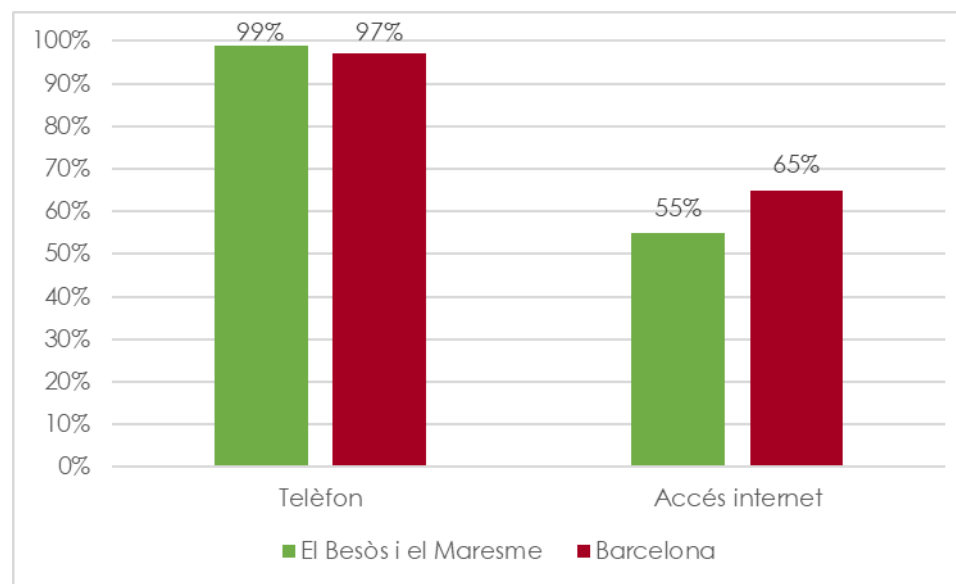

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

Quant a les instal·lacions **d'aigua corrent, lavabo i bany**, el Besòs i el Maresme presenta una bona cobertura, en línia amb les xifres de Barcelona ciutat. Així doncs, més d'un 95% dels habitatges principals tenen accés a aigua corrent d'abastament públic, més d'un 4% té accés a aigua corrent d'abastament privat o particular de l'edifici i no consten habitatges sense aigua corrent. Quant al lavabo, més del 99% dels habitatges principals tenen vàter i dutxa.

Si ens fixem en altres tipus d'equipaments de les llars com el **telèfon i internet**, observem que més del 99% dels habitatges principals consten de telèfon. Pel que fa a internet, la xifra es veu dràsticament reduïda amb només un 54.3% dels habitatges amb accés a internet. Si es comparen aquestes xifres amb Barcelona, es detecta que el Besòs i el Maresme va per darrere de la mitjana de la ciutat en aquest aspecte (Figura 24).

Figura 24 Habitatge principal segons accés a telèfon i internet. 2011.

Font: Dades obertes de l'Ajuntament de Barcelona. Elaboració pròpia.

3.4.4.3 Estructura i tipologia familiar de les llars

La **tipologia familiar de les llars del Besòs i el Maresme és similar a la de la mitjana de Barcelona**. Així, la majoria de les llars del barri (56.1%) estan formades per una família sense altres persones addicionals, mentre que en segon lloc es situen les llars unipersonals (27.2%). Algunes diferències que convé esmentar respecte a Barcelona és que al Besòs i el Maresme hi ha un major nombre de llars d'una família de dos nuclis o més.⁶ També destaca el major nombre de llars de dos o més famílies.

Pel que fa a l'**estructura de les llars**, també és similar a l'observada per Barcelona, tot i que amb algunes excepcions. Al Besòs i el Maresme, l'estructura predominant és la **de llars formades per una parella amb fills on algun dels fills és menor de 25 anys** (21.5%), apropant-se al percentatge de la mitja de Barcelona (20.1%). També s'observa un percentatge similar de llars amb una dona sola de 65 anys o més (10.4% al Besòs i el Maresme i 10.3% a Barcelona), un home sol menor de 65 anys (7.8% en ambdós casos), un home sol de més de 65 anys (4.7% en ambdós casos), llars formades per una parella amb fills on tots tenen 25 anys o més (6.2% i 5.7%), i llars amb parella o pare/mare que conviu amb algun fill menor de 25 anys i altres persones (4.4% i 4.3%). No obstant, en comparació a la mitjana de Barcelona, al Besòs i el Maresme es detecten menys llars formades per parella sense fills (16.7% i 22.4%), un major nombre de llars formades per pare i mare que conviu amb tots els seus fills de 25 anys o més (6.2% i 5.7%), menys llars amb una dona sola menor de 65 anys (5.6% i 8.3%), així com un nombre més elevat d'altres tipus de llars (12.3% i 8.8%), essent aquestes últimes el tercer tipus d'estructura de llars més important del barri.

⁶ Per nucli familiar s'entén una parella amb o sense fills, o un pare o mare amb fills.

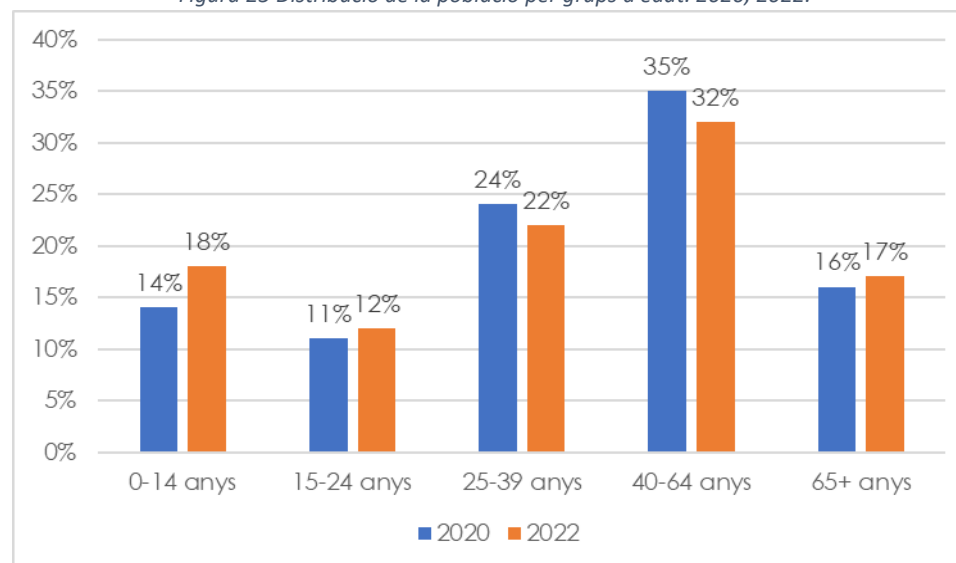
4. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ ACTUAL DEL BARRI DEL BESÒS

En aquesta secció es presenten els resultats de l'explotació de les dades obtingudes a través del porta a porta fet per part de l'equip de l'IMU entre finals de 2021 i el primer trimestre de 2022. En total, s'ha procurat obtenir informació d'una mostra de 60 comunitats de veïns del Besòs i el Maresme, arribant a un total de 2.418 residents del barri dividits en 1.094 habitatges. A més a més, pel subapartat dedicat a habitatge, també s'han utilitzat dades del cadastre de 2022.

4.1 Característiques demogràfiques

Els grups d'edat extrets a través de les dades de la mostra guarden un semblant important amb les dades oficials de 2020. Així doncs, l'única diferència que cap esmentar és que hi ha una major presència del col·lectiu de persones de 0 a 24 anys, seguida per una lleugera disminució en els grups d'edat de 25 a 64 anys (Figura 25).

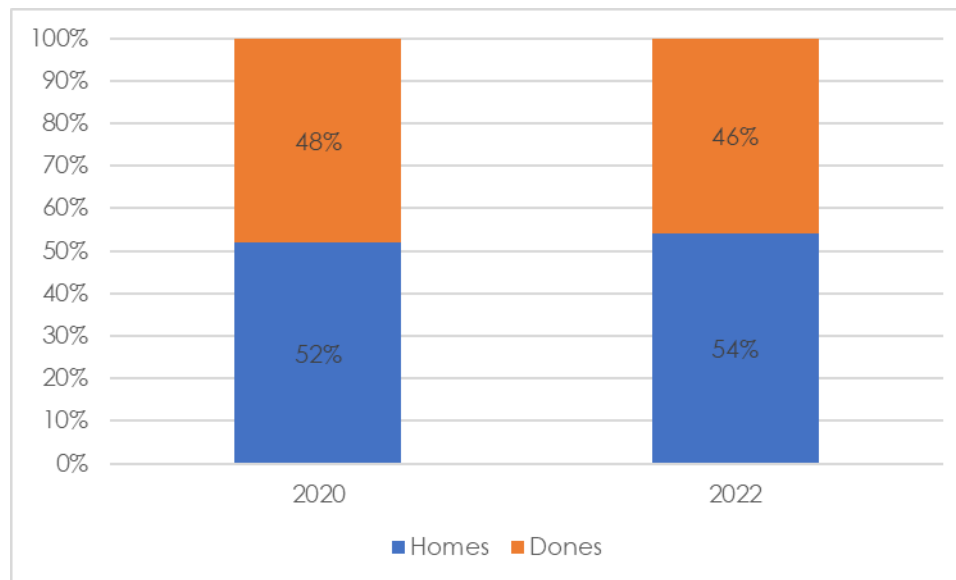
Figura 25 Distribució de la població per grups d'edat. 2020, 2022.

Font: Ajuntament de Barcelona i dades pròpies. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la **distribució per sexes**, la mostra analitzada segueix també la tendència presentada al 2020, amb un major nombre d'homes que de dones. No obstant, segons les dades extretes de la mostra presenten un lleuger increment en la diferència entre ambdós sexes (Figura 26).

Figura 26 Distribució de la població per gènere. 2020, 2022.

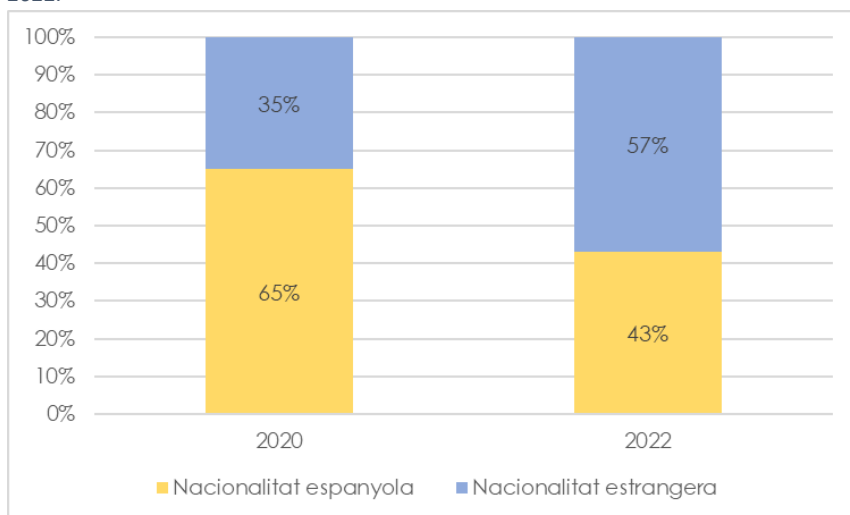
Font: Ajuntament de Barcelona i dades pròpies. Elaboració pròpia.

Atenent a la **nacionalitat** dels individus de la mostra, s'observa que més del 50% de la població és estrangera. En total, el 43.4% és població amb nacionalitat espanyola, 19.9% prové del Pakistan, 12.2% prové de centre i sud Amèrica, 5.8% del Marroc i 4.7% del Senegal. Per últim, 6.6% de la resta d'Europa i 7.4% de la resta del món (Figura 27).

En general, les dades de la mostra de 2022 presenten una diferència notable amb les dades de 2020, segons les quals hi havia més d'un 65% de població de nacionalitat espanyola i un 35% de població de nacionalitat estrangera. Així, les dades de 2022 redueixen el percentatge de població espanyola fins a un 43% i eleven el percentatge de població de nacionalitat estrangera fins a un 57% (Figura 27).

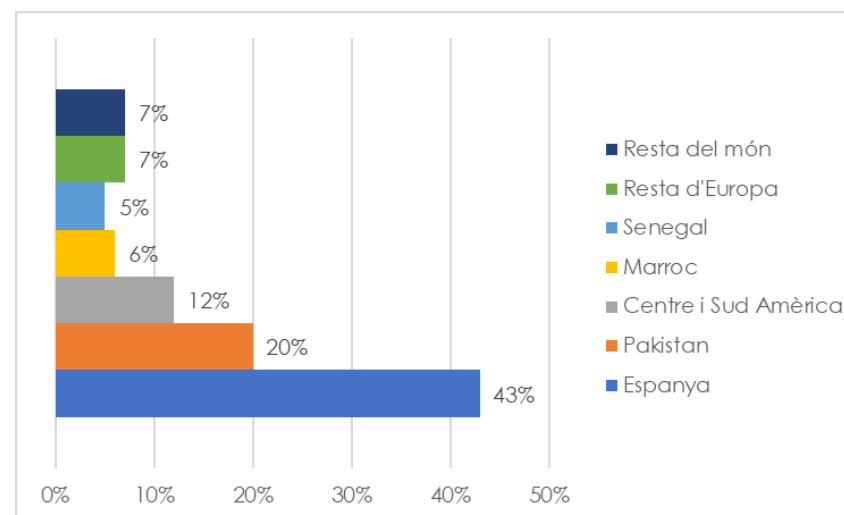
No obstant, atenent a la distribució de la població estrangera, sí que s'aprecia una similitud entre els països de procedència d'aquests, destacant el Pakistan per sobre de qualsevol altre país d'origen tant a les dades oficials de 2020 com a la mostra de 2022. Tot i així, segons les dades oficials de 2020 la resta de països de la Unió Europea no és un dels 8 principals proveïdors de població immigrant al Besòs i el Maresme, mentre que segons les dades de la mostra aquests ocupen el 5è lloc de procedència.

Figura 27 Distribució de la població segons nacionalitat espanyola i estrangera. 2020, 2022.

Font: Ajuntament de Barcelona i dades pròpies. Elaboració pròpia.

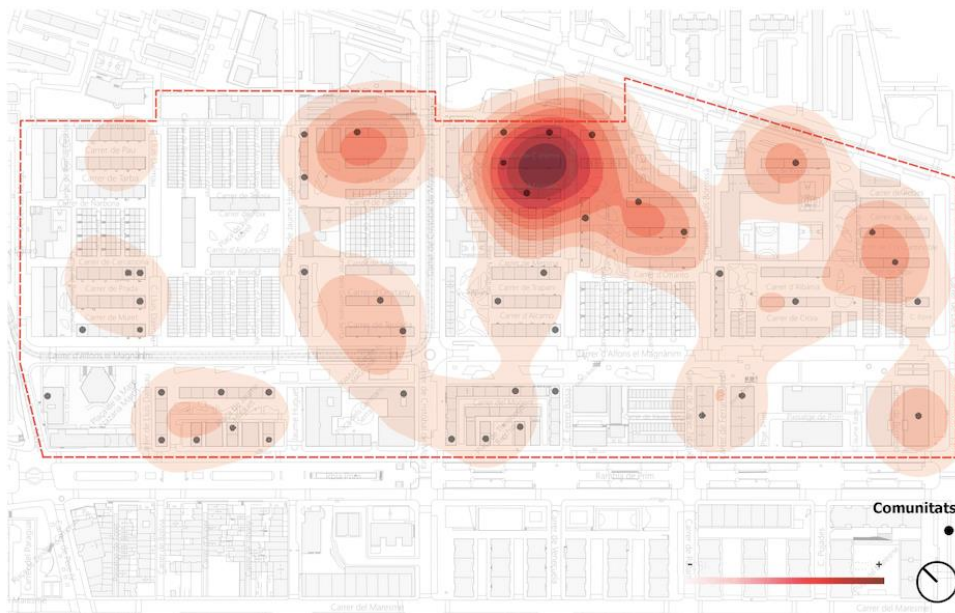
Figura 28 Distribució de la població segons nacionalitat. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

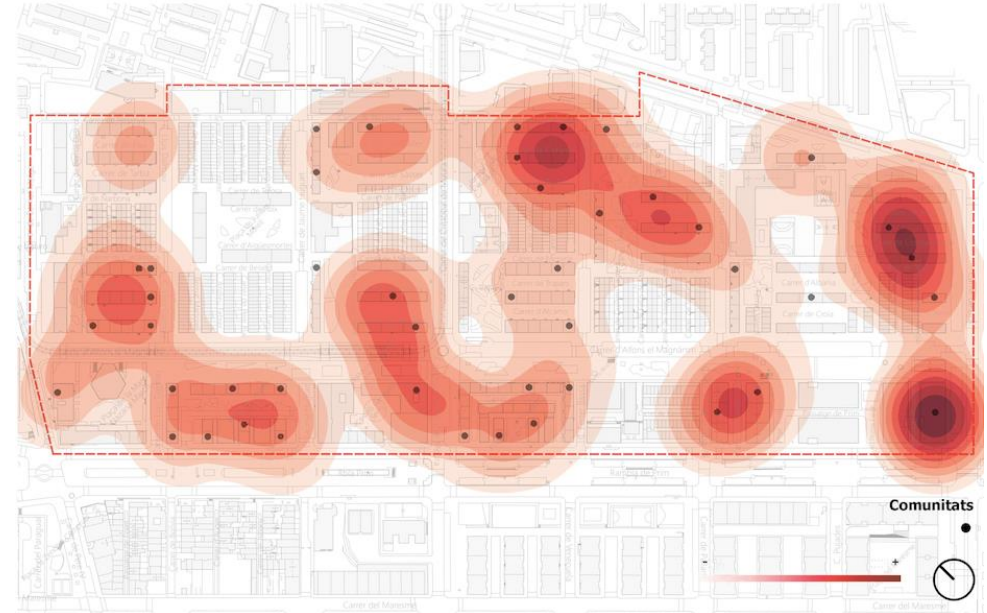
Quant a la distribució territorial de la població d'origen espanyol i d'origen estranger en la mostra, **el barri del Besòs presenta una distribució lleugerament desigual segons l'origen dels seus habitants** (Figures 29 i 30). Així, s'aprecia una major presència de població estrangera en un sector del barri comprès en els carrers Catània, Marsala o Palerm. La part del barri on s'acumula més població d'origen espanyol és la confrontant amb carrer Lull.

Figura 29. Distribució territorial de la població d'origen estranger. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 30 Distribució territorial de la població d'origen espanyol. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

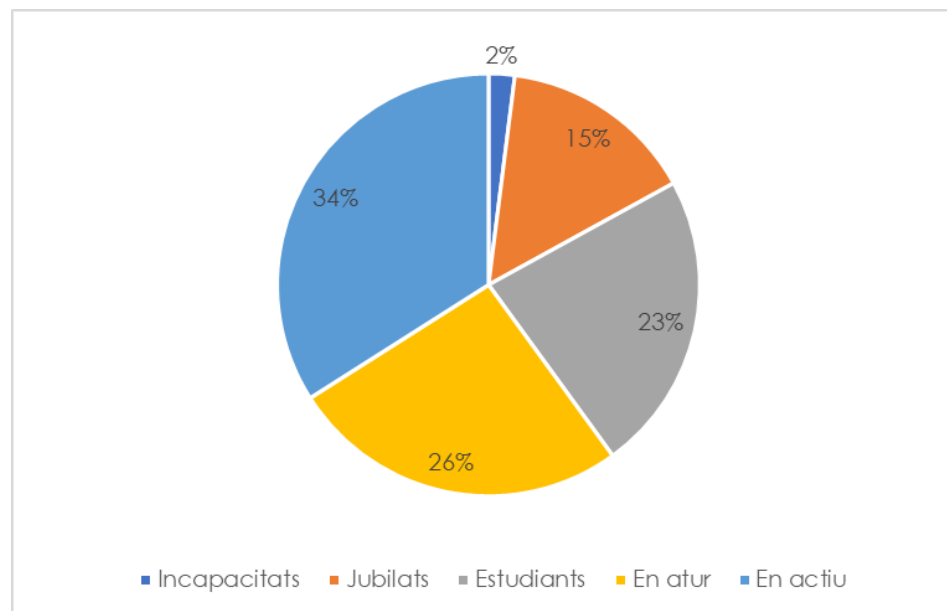
En referència a la població amb alguna **discapacitat** detectada a través de la mostra, s'observa que un 2.3% de la població té una incapacitat laboral reconeguda. No obstant, no s'ha pogut obtenir una mostra suficientment representativa referent al tipus o grau

de discapacitat ja que es tracta d'una dada sensible de recollir. Així doncs, es requereix un altre tipus d'enquesta per poder obtenir dades en aquest àmbit.

4.2 Característiques socioeconòmiques

Les dades socioeconòmiques recollides a través del porta a porta són les relatives a la **situació laboral** dels residents de cada comunitat. En aquest sentit, les dades obtingudes indiquen que un 34% de persones estan treballant, un 26% estan a l'atur, un 23.3% són estudiants, un 14.6% estan jubilats i un 2.3% tenen reconeguda una incapacitat laboral (Figura 31).

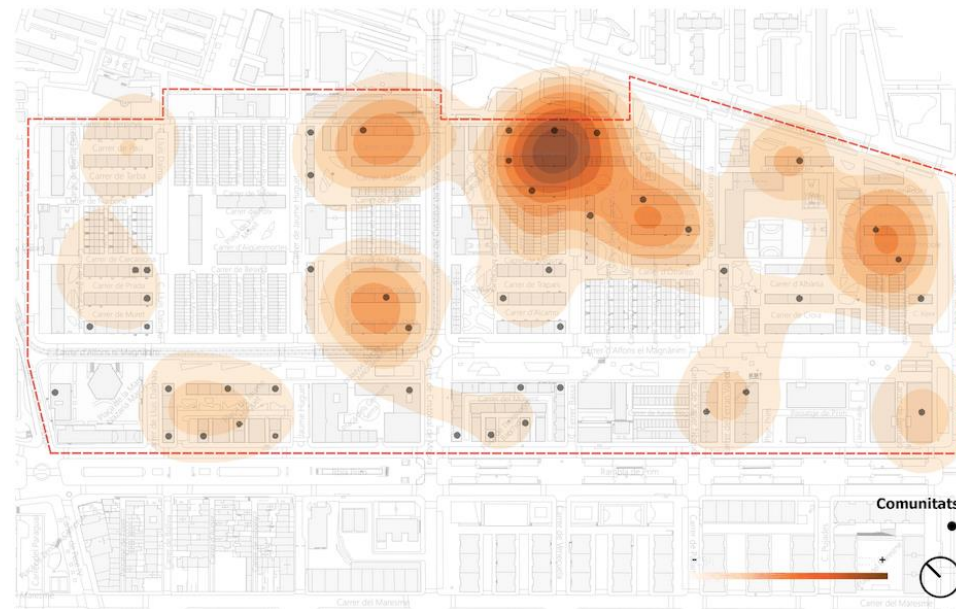
Figura 31 Distribució de la població total per activitat econòmica. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Atenent a la distribució territorial de la **població que declara estar en atur**, s'observa una acumulació important de persones sense feina entre els carrers Catània, Marsala i Palerm. D'acord amb el mapa anterior, aquesta distribució territorial coincideix amb aquells carrers on hi ha més població d'origen estranger. No obstant, també hi ha altres punts d'intensitat mitja-alta d'atur per carrer Càller, Oristany i Tessàlia.

Figura 32 Població en atur. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

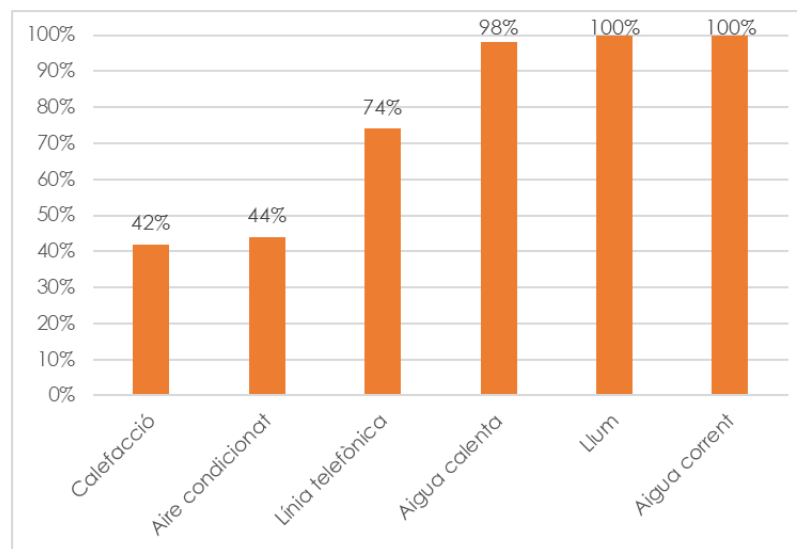
4.3 Habitatge

4.3.1 Característiques dels habitatges i estructura de les llars

Pel que fa a l'**estructura de les llars**, les dades obtingudes fan referència al nombre de d'habitants per pis declarats. Així, segons aquestes dades, un 26.7% dels habitatges estan habitats per 0 o 1 persona, un 60.1% estan habitats per entre 2 i 4 persones, i un 13.2% estan habitats per 5 persones o més.

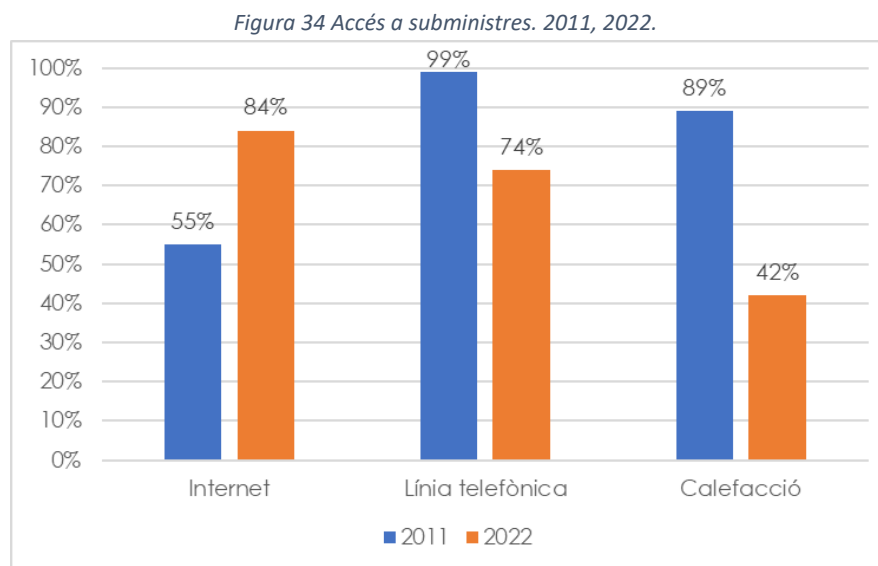
Quant als subministres als que tenen accés els habitatges de la mostra d'estudi, s'observa que **gairebé el 100% té cobert l'accés a serveis bàsics com la llum, l'aigua calenta i l'aigua corrent**. No obstant, aquest no és el cas per la resta de subministres. Així, un 74.4% dels habitatges tenen accés a una línia telefònica, un 44% dels habitatges disposen d'aire condicionat i un 42% disposen de calefacció (Figura 33).

Figura 33 Habitatges amb accés a subministres. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Si comparem amb les dades oficials disponibles de 2011, observem varies diferències (Figura 34). Per una banda, destaca la considerable reducció del nombre d'habitatges amb accés a calefacció, el qual disminueix de 89% a un 42%, així com el nombre inferior d'habitatges amb accés a línia telefònica (de 99% a 74.4%). No obstant, les dades de la mostra reflecteixen un increment d'habitatges amb accés a internet (de 55% a 84.3%). No obstant, cal destacar que la pregunta del qüestionari no especificava si es tracta d'accés a internet a través d'una línia de connexió fixa a la llar o si es té accés a internet a través d'un dispositiu mòbil. Així doncs, pot ser que s'estigui sobreestimant dita xifra ja que pot incloure llars que no tenen una línia d'internet fixa a casa sinó un telèfon mòbil amb accés a internet. Cal doncs estudiar més en profunditat aquest aspecte amb l'objectiu d'esbrinar com evoluciona la bretxa digital en el barri.

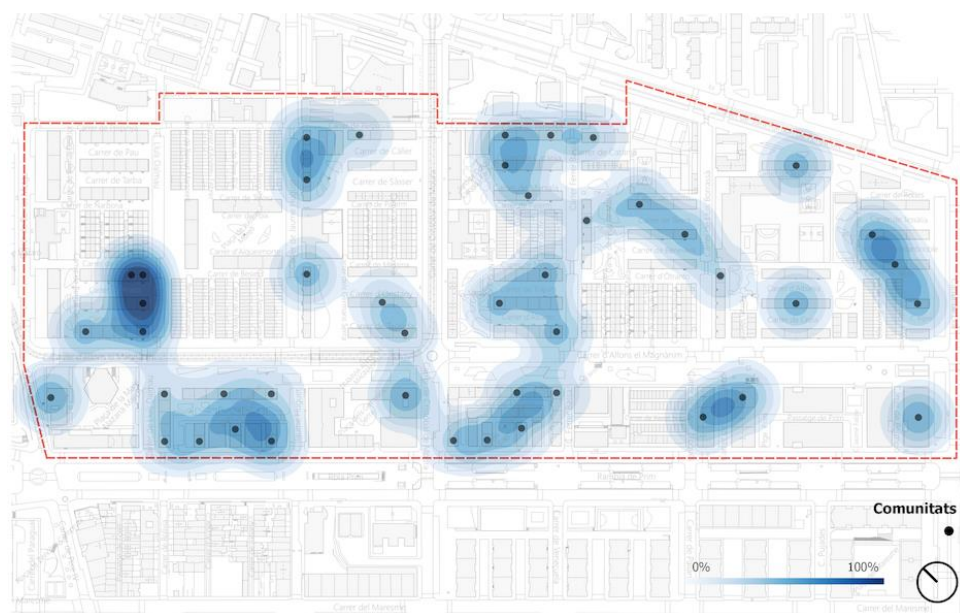

Font: Ajuntament de Barcelona i dades pròpies. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la distribució territorial de l'accés a **aire condicionat i calefacció**, s'observa una distribució territorial molt similar per ambdós serveis, amb una major presència de persones tant amb calefacció com amb aire condicionat al seu habitatge entre

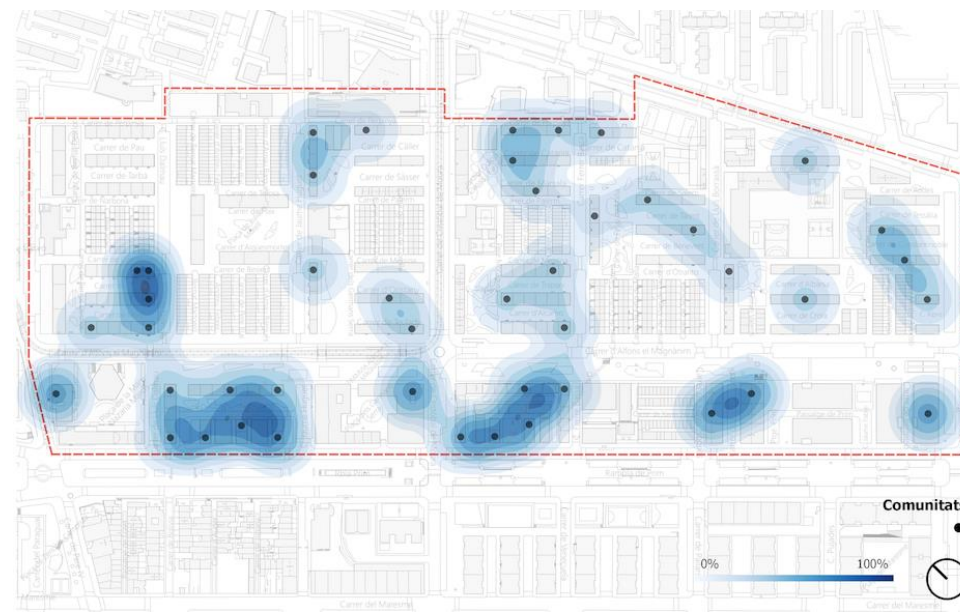
carrer Carcassona, Prada i Muret, així com també per plaça de Jaume Huguet. Pel que fa a calefacció, també s'observa una presència considerable d'habitants amb accés a calefacció a casa pels voltants de carrer Mogent. En ambdós mapes es pot observar que les zones on hi ha un major percentatge de població en atur esmentats anteriorment, és també on s'observa una menor presència de serveis com aire condicionat i calefacció.

Figura 35 Distribució territorial d'habitants amb accés a aire condicionat a casa. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 36 Distribució territorial d'habitants amb accés a calefacció a casa. 2022

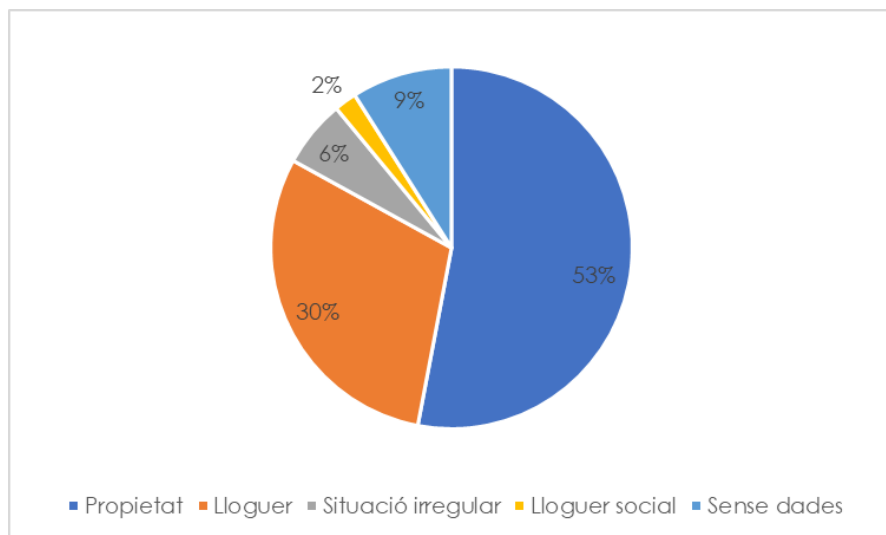
Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

4.3.2 Règim d'ocupació dels habitatges

Atenent al règim d'ocupació dels inquilins en els habitatges on resideixen de l'estudi, es detecta una **predominança d'inquilins amb la propietat de l'habitatge, seguit dels inquilins en lloguer**. Així, un 52.5% dels inquilins enquestats tenen la propietat de l'habitatge, un 30.5% hi estan de lloguer regular i un 2.1% tenen un lloguer social. A més a més, a través del porta a porta es va detectar que un 5.6% dels inquilins es trobaven en l'habitatge de manera irregular. Un 9.3% dels habitatges enquestats no van facilitar informació en relació a aquest aspecte i un 4% estaven buits (Figura 37).

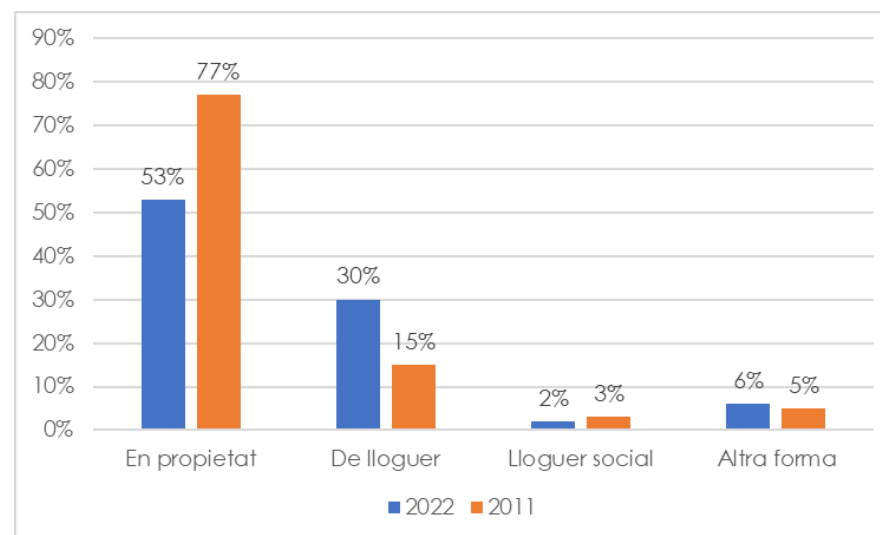
Si es comparen aquestes dades amb les xifres oficials de 2011, s'observen unes dinàmiques diferents (Figura 38). Així, tot i que el règim de propietat continua essent el majoritari, passa d'un 77 a un 53%. Contràriament, el règim de lloguer ascendeix d'un 15 a un 30%.

Figura 37 Règim d'ocupació dels habitatges principals. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 38 Habitatges principals segons règim d'ocupació. 2022, 2011.

Font: Ajuntament de Barcelona i dades pròpies. Elaboració pròpia.

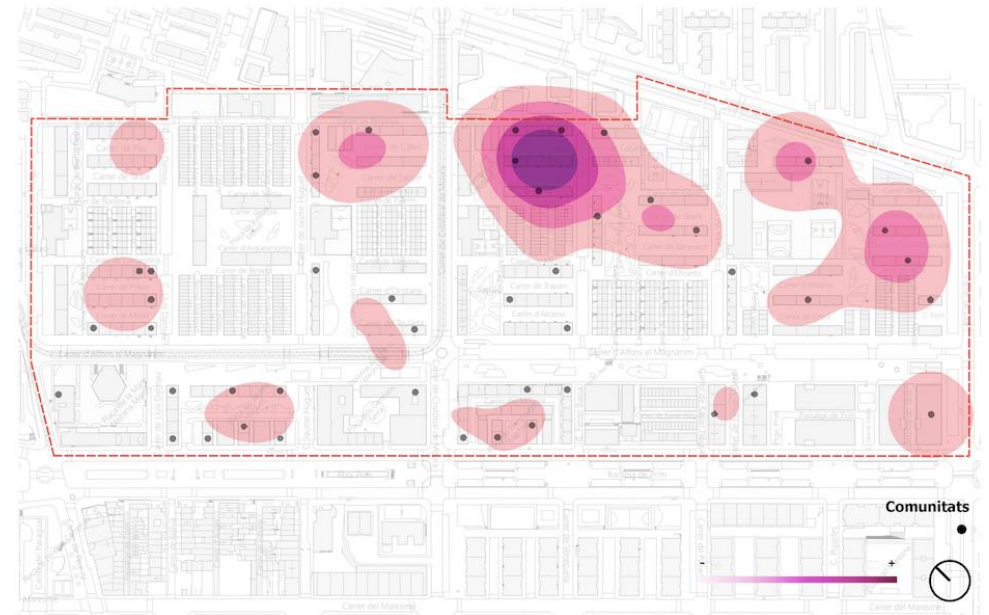
Atenent a la distribució territorial de la població en funció de si té **la propietat de l'habitatge on resideix o bé hi viu de lloguer**, s'observa una distribució territorial força marcada. Així, al voltant d'aquells carrers confrontants amb carrer Lull es detecta una major presència d'habitants que tenen la propietat de l'habitatge on viuen. Contràriament, s'observa un grau més elevat d'habitants en règim de lloguer al voltant dels carrers Catània, Marsala i Palerm, tot i que també hi ha habitants en propietat. Aquesta distribució és molt semblant a la que s'ha vist quan s'estudiava la distribució de la població per origen, on la població espanyola s'acumulava als carrers confrontants amb carrer Lull i la població d'origen estranger als carrers Catània, Marsala i Palerm.

Figura 39 Distribució territorial d'habitatges habitats per la persona propietària. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 40 Distribució territorial d'habitatges habitats per persones en règim de lloguer. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

A l'estudiar la distribució territorial dels habitants amb un **lloguer social i en situació d'ocupació irregular** de l'habitatge, s'observa una pauta similar al mapa presentat anteriorment referent a la distribució territorial de l'atur al barri. Així, en ambdós casos s'observa una major presència d'habitants tant en lloguer social, com en situació d'ocupació irregular, en el sector del barri comprès entre carrer Catània, Marsala i Palerm. A més a més, pel que fa a habitants en lloguer social, s'observa un punt en el per carrer Ferran Valentí.

Figura 41 Distribució territorial d'inquilins en habitatges de lloguer social. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 42 Distribució territorial d'inquilins en ocupació irregular. 2022.

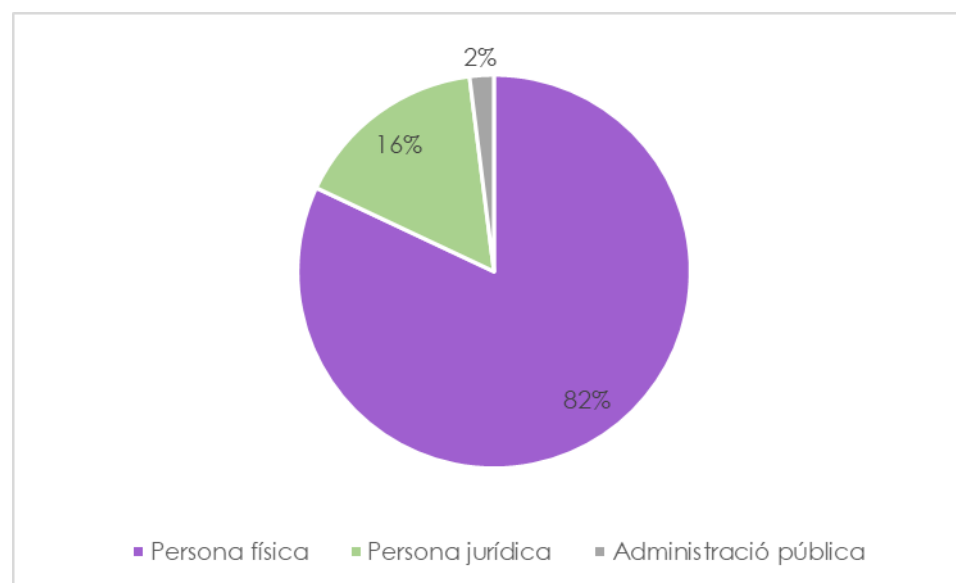

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

4.3.3 Tipus de propietari

Pel que fa al tipus de propietari que predomina en el parc d'habitatges, s'ha accedit a dades oficials del cadastre de març de 2022, utilitzant aquelles dades relatives a la superfície de la mostra. Així, segons les dades oficials, **un 81.9% dels habitatges estan en mans de particulars, un 16.1% són propietat d'empreses i un 1.9% pertanyen a l'administració pública** (Figura 43).

Figura 43 Habitatges principals segons tipus de propietari. 2022.

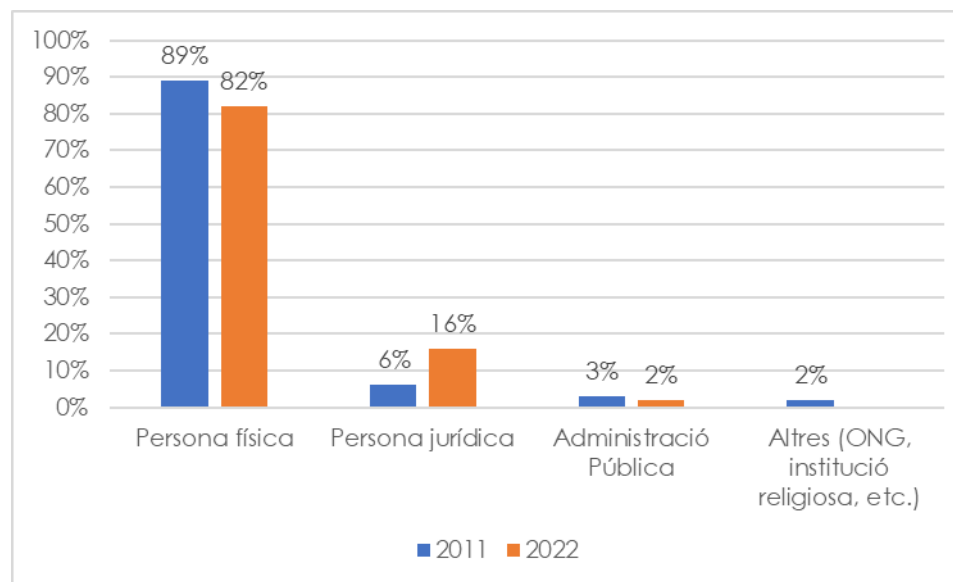

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Aquesta imatge difereix de la presentada en la secció anterior. A través de les dades actuals hi hauria gairebé un 7% menys d'habitatges en mans de particulars, mentre que aquells habitatges en mans de persones jurídiques augmentarien en 10 punts

percentuals. Així doncs, **tot i que figura del propietari com a persona física segueix sent la predominant, el nombre d'habitatges en mans de persones físiques, és a dir, empreses, està creixent de manera significativa augmentant un 10% aproximadament en 10 anys.**

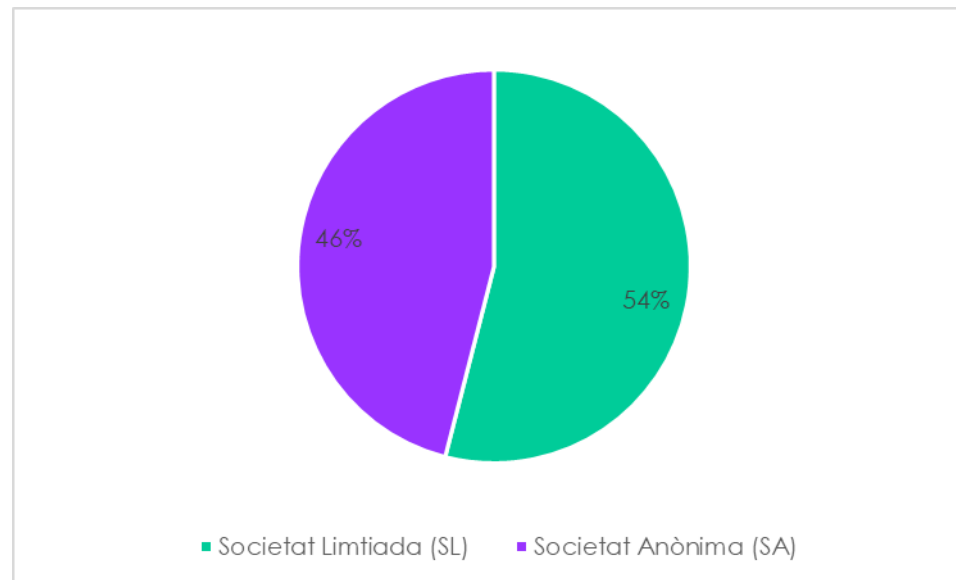
Figura 44 Habitatges principals segons tipus de propietari. 2011, 2022.

Font: Cadastre i dades pròpies. Elaboració pròpia.

Per altra banda, dins del total de persones jurídiques (16%), **s'observa una distribució similar entre societats de responsabilitat limitada (SL) i societats de responsabilitat anònima (SA) (Figura 45)**, amb un 46% de SA i un 54% de SL. Cal recordar també que normalment les SA són empreses més grans que les SL, les quals normalment tenen forma de petita i mitjana empresa. Així doncs, gairebé la meitat dels habitatges en mans de persones jurídiques estan en mans de grans empreses (SA).

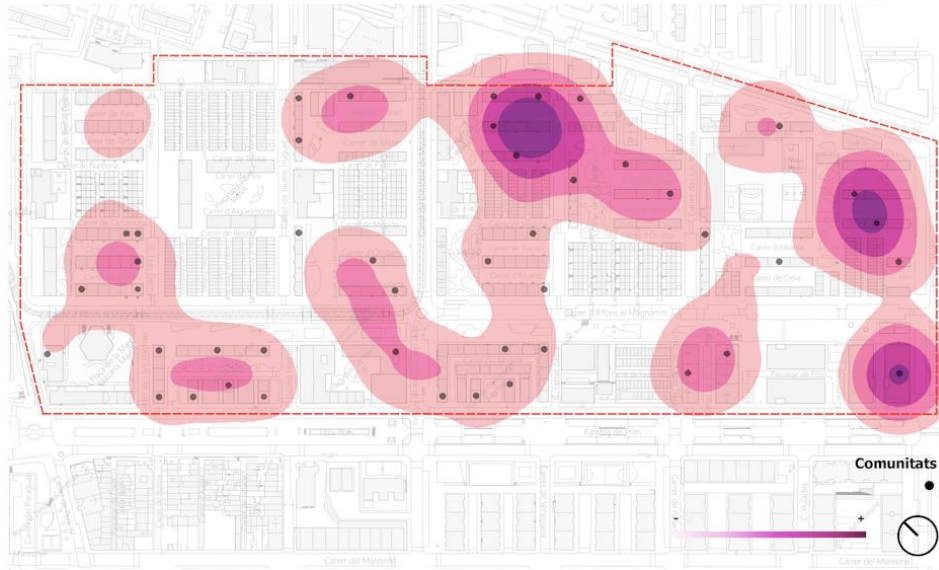
Figura 45 Percentatge de SL i SA entre les persones jurídiques propietàries. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Pel que fa a la distribució territorial dels diferents **tipus de propietari**, es detecta una major presència d'habitatges en propietat de persona física als carrers confrontants amb carrer Llull, on també s'observava una major presència de població espanyola i d'inquilins en règim de propietat. No obstant, també s'observa un focus de persones físiques com a propietàries pels carrers de Catània, Marsala i Palerm, així com de pisos en mans de bancs i de fons d'inversió. Tot i així, és també en aquesta mateixa zona on s'observa una presència important d'habitatges en mans d'agències, així com també en els carrers Salern, Tarent, Benevent i Croia.

Figura 46 Distribució territorial d'habitatges propietat de persona física. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 47 Distribució territorial d'habitatges propietat d'agència. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Atenent als **habitatges que es troben desocupats**, s'observa una presència important d'aquests a carrer Ferrer Bassa, carrer Salern, Tarent, Messina, Trapani i Alcamo, així com a carrer Albània i carrer Rodes. Aquesta distribució sembla coincidir en bona part amb els mapes representats en les figures X i X, és a dir, on hi ha una major presència de pisos en mans de fons d'inversió i d'agència.

Figura 50 Distribució territorial d'habitatges desocupats. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Taula 5 Taula resum comparació dades 2020 i 2022.

		Dades de la mostra (2022)	Dades obertes Ajuntament de Barcelona (2020)
CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES I SOCIOECONÒMIQUES			
Distribució de la població per grups d'edat	0-14	18%	14%
	15-24	12%	11%
	25-39	22%	24%
	40-64	32%	35%
	65+	17%	16%
Distribució per sexes	Homes	54%	52%
	Dones	46%	48%
Nacionalitat	Espanyola	43%	65%
	Estrangera	57%	35%
Atur		26%	11%
CARACTERÍSTIQUES DE L'HABITATGE			
Accés a calefacció		42%	89%
Accés a línia telefònica		74%	99%
Accés a internet		84%	55%
ACCÉS A L'HABITATGE			
Règim d'ocupació de l'habitatge	Propietat	53%	77%
	Lloguer	30%	15%
	Lloguer social	2%	3%
	Altra forma	6%	5%
Tipus de propietari	Persona física	82%	89%
	Persona jurídica	16%	6%
	Administració pública	2%	3%
	Altres	-	2%

4.4 Cohesió veïnal

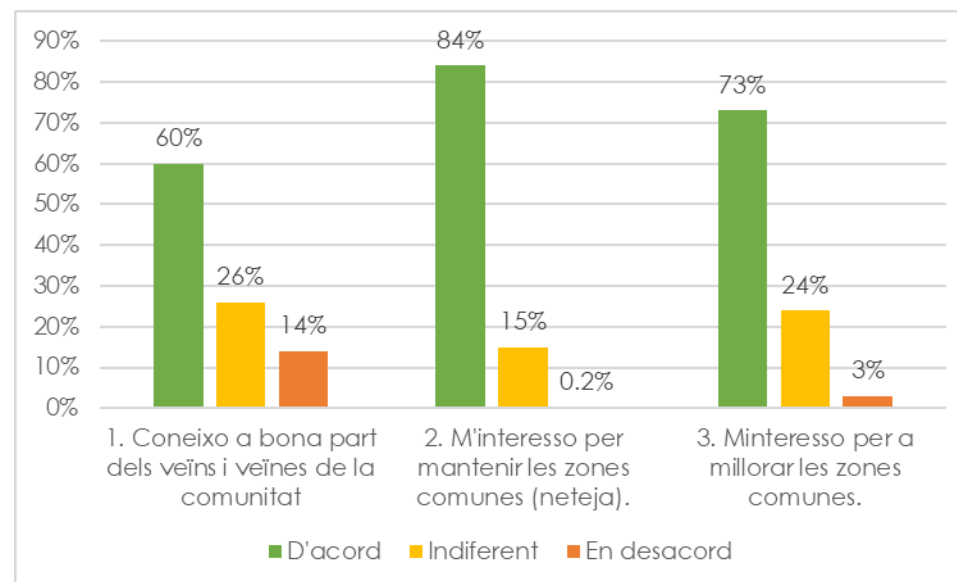
Tal i com s'ha descrit al llarg del present document, el barri del Besòs i el Maresme es caracteritza per presentar un format social heterogeni, sobretot pel que fa a procedència i, consegüentment, cultura. Amb l'objectiu d'obtenir més informació sobre la cohesió i les dinàmiques socials del barri, es va procedir a fer una enquesta porta a porta als habitatges de la mostra d'estudi obtenint 445 respostes. A més a més, es va realitzar també una enquesta/entrevista online a diferents associacions del barri, obtenint un total de 7 respostes.

4.4.1 Enquesta de cohesió veïnal

Coneixença

Tal i com s'observa a la Figura 36, hi ha una tendència positiva quant a la coneixença entre els habitants de les comunitats de veïns. No obstant, tot i que un 60% de les llars declara conèixer a bona part dels veïns de l'edifici en el que viuen, un 13.6% indica el contrari i un 26.2% es mostra indiferent davant d'aquesta pregunta. A més a més, més del 84% dels habitatges afirmen interessar-se per mantenir la neteja de les zones comunes, mentre que gairebé un 73% diuen interessar-se per millorar les zones comunes. Nogensmenys, més d'un 24% dels habitatges ha manifestat sentir-se "indiferent" davant d'aquesta darrera afirmació.

Figura 51 Enquesta cohesió veïnal. Secció: Coneixença.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Confiança interpersonal i solidaritat

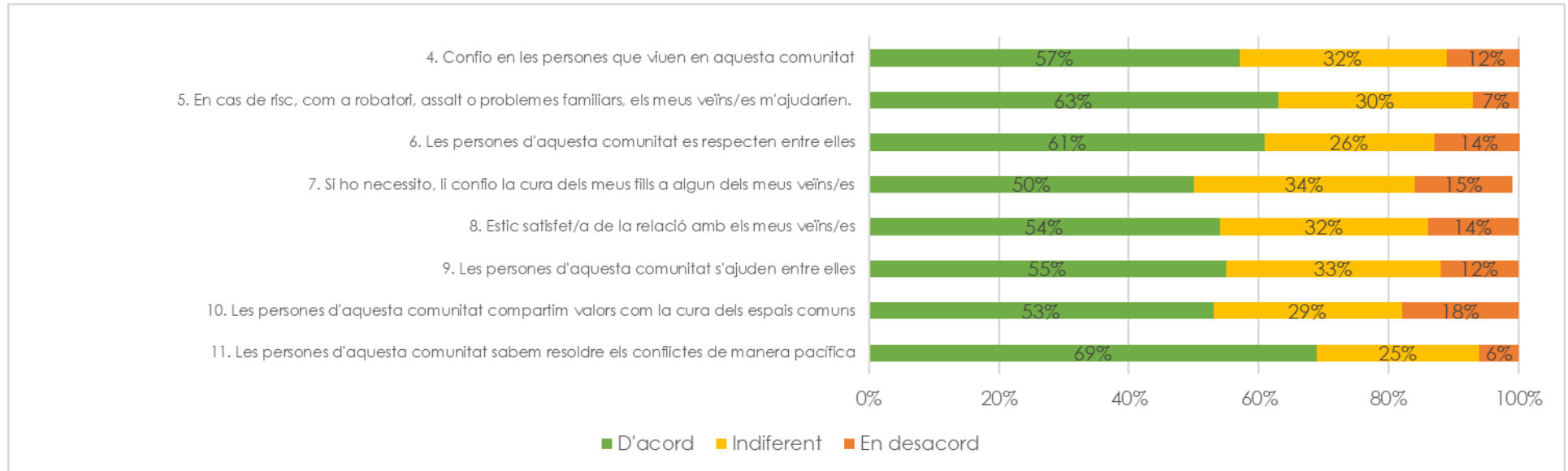
Totes les preguntes de la secció de confiança interpersonal i solidaritat presenten un elevat percentatge de respostes de categoria "Indiferent", situant-se en tots casos al voltant del 25-30% (Figura 36). Això pot ser degut a que les persones enquestades no tenien una posició ferma respecte a les afirmacions o senzillament ho desconeixien, o bé que no es sentien còmodes amb el fet de parlar donar la seva opinió al respecte, entre d'altres raons.

Així doncs, un 68.5% dels habitatges declaren que la majoria de persones de la comunitat saben resoldre els conflictes entre ells de manera pacífica, en contraposició al 14% dels habitatges que els quals declaren que els veïns i veïnes de la comunitat no es respecten entre sí. A més, un 18% dels habitatges declaren que no totes les persones de la comunitat tenen cura dels espais comuns.

En una altra línia, el 63.4% dels habitatges declaren que en cas de risc com assalt, robatori o algun problema familiar, confien en que rebrien l'ajuda dels veïns i veïnes de la comunitat. No obstant, el 30% es mostra indiferent davant d'aquesta qüestió i el 7% no hi està d'acord.

La resta d'afirmacions presenten unes ràtios similars de resposta. Així, un 55% afirmen que els veïns i veïnes de la comunitat s'ajuden entre ells i elles, mentre que un 33% es mostren indiferent i un 12% no hi estan d'acord. Per altra banda, un 54% declaren estar satisfets amb els seus veïns i veïnes, mentre que un 14% declaren el contrari i un 32% es mostren indiferent. En aquesta mateixa línia, un 50% dels habitatges indica que, en cas de necessitat, li poden confiar la cura dels fills a algun veí o veïna. No obstant, un 15% s'hi mostra en desacord i un 34% indiferent.

Figura 52 Enquesta cohesió social. Secció: Confiança interpersonal i solidaritat.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

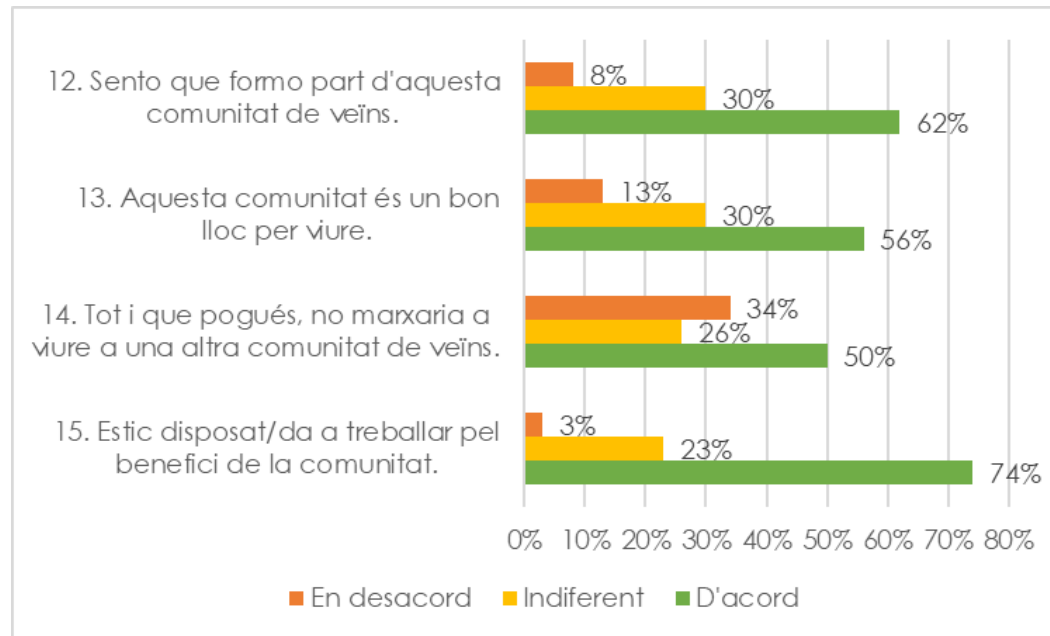
Sentiment de pertinença

Quant al sentiment de pertinença a la comunitat, es manté la tendència observada en les seccions anteriors amb un grau elevat de respostes de categoria "indiferent". Figura 39.

Tot i així, un 61.5% dels habitatges afirmen sentir-se part de la comunitat de veïns i veïnes en la que habiten i un 56.2% creuen que dita comunitat és un bon lloc per viure. Nogensmenys, cal destacar que el 13.5% d'habitatges no hi està d'acord, indicant que la comunitat on viuen no es un bon lloc per a viure. A més a més, un 23.7% senyala que, si poguessin, marxarien a una altra comunitat a viure.

No obstant les respostes de les seccions anteriors, un 73.8% dels habitatges enquestats declara voler treballar pel benefici de la comunitat de veïns i veïnes.

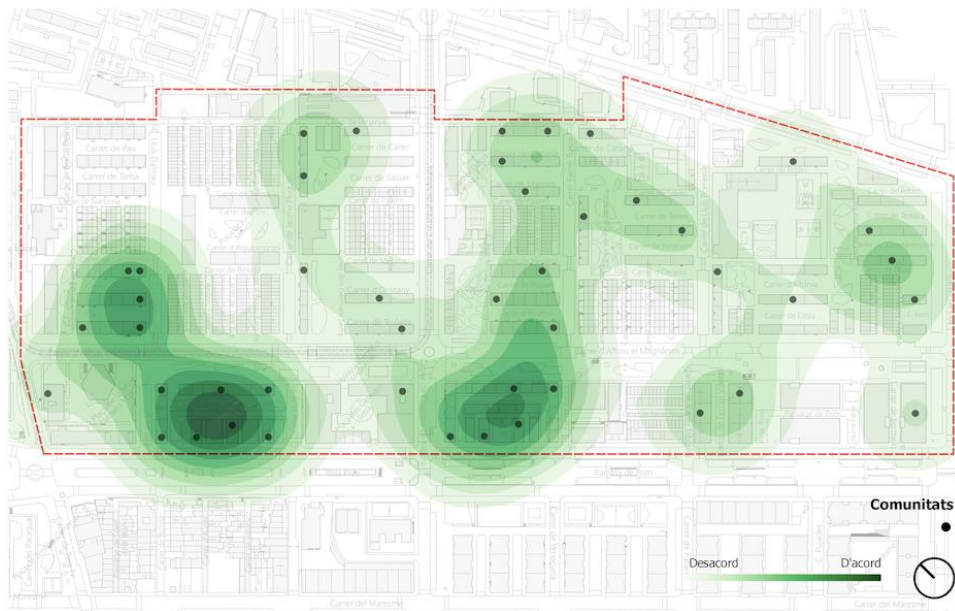
Figura 53 Enquesta de cohesió social. Secció: Sentiment de pertinença.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Pel que fa la distribució territorial d'aspectes relacionats amb la **cohesió social**, com compartir valors amb els veïns i veïnes de la comunitat o sentir satisfacció per la relació amb aquests, s'observa una major concentració de respostes positives al voltant dels carrers de Jaume Huguet i de carrer Mogent. Aquesta distribució territorial coincideix amb aquelles zones amb una major presència de població espanyola, d'inquilins amb la propietat de l'habitatge i d'un tipus de propietari de persona física.

Figura 54 Distribució territorial d'habitants que consideren compartir valors amb els seus veïns i veïnes. 2022.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

Figura 55 Distribució territorial d'habitants que estan satisfets amb la relació amb els seus veïns i veïnes. 2021.

Font: Dades pròpies. Elaboració pròpia.

4.4.2 Enquesta a les associacions del barri

Majors necessitats i problemes socials

La majoria de les associacions enquestades comparteixen visió sobre quines són les majors necessitats a nivell social del barri. En general, les associacions esmenten que hi ha un problema de desigualtat i una greu esclatxa social, el qual, segons les associacions, ve influenciat per l'alt nivell d'atur, així com pel baix nivell educatiu.

Habitatge

L'habitatge és un tema recurrent a través de les respostes de la majoria de les associacions. Concretament, 5 de les 7 associacions senyalen el mercat de l'habitatge com un dels principals problemes al barri, senyalant diversos aspectes com els més importants.

En primer lloc, les associacions destaquen les dificultats econòmiques que troben els veïns i veïnes per accedir a un habitatge digne, el qual provoca que algunes llars pateixin d'amuntegament. Aquest fet està estretament relacionat amb les múltiples deficiències estructurals que, segons les associacions enquestades, el parc d'habitatges existents presenta. Les deficiències a les que es fan referència són la mala conservació dels edificis, la degradació de les comunitats, l'aluminosi o altres patologies estructurals. Un altre problema que s'esmenta és que la majoria d'habitatges no disposen d'ascensor, el qual suposa una dificultat per les persones d'avançada edat o amb dificultats per moure's.

Per altra banda, la majoria de les associacions també denuncien que hi ha un problema amb ocupacions il·legals de pisos i lloguers i que, algunes d'aquestes ocupacions, es fan amb l'ànim no solament d'ocupar-lo sinó també de rellogar-lo després de manera il·legal.

Per últim, una associació també esmenta que hi ha una xifra significativa d'habitatges de grans tenidors i d'habitatge públic desatès, ocupat o buit, el qual acaba facilitant la creació de més problemes.

Seguretat ciutadana, manteniment de la via pública i convivència

Totes les associacions coincideixen en que hi ha un problema relacionat amb l'ús de l'espai públic, provocant problemes de seguretat i d'incivisme. Com exemples s'esmenten robatoris, vandalisme, brossa que es llença al carrer enlloc de als corresponents contenidors, festes il·legals a jardins comunitaris, etc. Estretament relacionat amb això també s'esmenta un problema de tràfic i/o consum d'estupefaents a la via pública, el qual acaba generant conflictes de convivència entre els veïns i veïnes.

Un altre factor que dues associacions esmenten com a clau pel seu impacte en la convivència en el barri és la multiculturalitat. En aquest sentit, les associacions fan referència als problemes que puguin sorgir degut a que comunitats cultural i socialment molt diferents hagin de conviure i compartir el mateix espai públic, com l'escala d'una comunitat, les places i carrers o els serveis públics. Així, una de les associacions explica que hi ha una manca de recursos destinats a l'acollida de la població immigrant que arriba al barri, el qual és especialment difícil per les dones, les quals, segons dita associació, acaben depenent de les seves parelles i/o de la comunitat. Una altra associació comenta també que hi ha dificultats per a la integració social dels nousvinguts.

Altres factors

Per últim, hi ha altres necessitats o problemes que les associacions esmenten tot i que sigui en menor mesura. Així, també assenyalen com a majors necessitats la de dinamitzar el comerç de proximitat com a motor econòmic i d'ocupació al barri, la necessitat d'una major adaptació del barri a persones grans i d'una major protecció social cap a aquestes, així com la conveniència d'augmentar la presència de zones verdes.

Cohesió social

De mitjana, les associacions enquestades qualifiquen el nivell de cohesió social del barri com "regular". A excepció d'una organització la qual indica que depèn del moment de l'any el barri consta amb més o menys cohesió social, la resta es mostra crítica en aquest aspecte. Les associacions enquestades atribueixen la manca de cohesió social del barri a diversos motius.

Per començar, una associació indica que un factor determinant és l'actual distribució de l'espai públic, la qual no facilita la interrelació veïnal. Així, posa de manifest que manquen espais comunitaris ben plantejats, i denuncia que hi ha un fraccionament en l'urbanisme que genera barreres com la Rambla Prim, l'entrada a S.O. Besòs o el carrer Lull. En aquesta línia, s'indica que no hi ha suficients places, parcs o d'altres llocs on puguin trobar-se o on la canalla pugui jugar. També s'esmenta la manca de cafeteries agradables on passar-hi el temps. Una altra associació afegeix que el barri té un nombre elevat de residents temporals i que això també contribueix a la manca de cohesió social.

Per últim, dues associacions expliquen que els problemes econòmics dels habitants del barri, així com les dificultats en matèria d'habitatge i de convivència, tenen un impacte directe en la cohesió social del barri. Una de les associacions també manifesta que en el barri hi ha zones molt diferenciades per nivells educatius i de renda.

Les associacions enquestades també van proposar mesures per a afrontar els problemes relacionats amb la cohesió social. Algunes de les recomanacions plantejades són les següents:

- Enfortir i potenciar a les comunitats de propietaris amb un treball de conscienciació de cura de l'entorn.
- Replantejar l'actual distribució de l'espai públic.
- Impulsar projectes relacionats amb el comerç de proximitat que generi permeabilitat i que es converteixi en un pol d'atracció al barri. Crear espais d'ús comunitari per a totes les edats (espais esportius, zones verdes segures, parcs per a gossos, etc.).
- Major recolzament de l'administració per projectes de barri que actualment estan funcionant .
- Recolzar la creació de negocis. Per exemple, a través d'un anàlisi de necessitats que doni seguretat a inversors privats.
- Creat espais on aprofundir en la multiculturalitat, així com en el coneixement de Barcelona i d'Espanya.
- Projectes d'educació en civisme per adults i infants.

El paper de les comunitats de veïns en la cohesió social

En general, les associacions qualifiquen les comunitats de veïns com actors clau en la cohesió social, atribuint-los-hi un rol important per generar un clima d'entesa entre veïns i veïnes, argumentant que són les que coneixen la realitat social del dia a dia. No obstant, una de les associacions recorda que no totes les comunitats de veïns són iguals, ja que dependrà molt de la localització de l'edifici. Així, la majoria de les associacions reconeixen que el recolzament de l'administració és indispensable, sobretot davant situacions socials més complexes com les que es viuen en alguns dels edificis del barri del Besòs i el Maresme.

Una de les associacions també aporta idees sobre quin podria ser el paper de les comunitats de veïns per generar una major cohesió social a la comunitat. Un exemple és que les comunitats de veïns organitzin punts de préstec d'eines dins de la comunitat, punts de donació d'objectes i aliments, comitès de d'organització d'activitats, etc.

El paper de les associacions en la cohesió social

La majoria d'associacions creuen que no hi ha suficient teixit associatiu al barri o que encara que n'hi hagi, no respon al model d'associacions que hi ha a altres barris o municipis. Així, tres de les associacions indiquen que en un barri on les necessitats bàsiques de la ciutadania no estan cobertes no es pot esperar que els veïns i veïnes s'impliquin en la vida associativa del barri, ja que les dificultats econòmiques ho condicionen fortament.

5. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

5.1 Conclusions

L'estudi social del Besòs mostra que el barri del Besòs i el Maresme encara es situa per sota de la mitjana de la ciutat de Barcelona pel que fa a la majoria d'indicadors d'índole econòmica i social, presentant una imatge més desavantatjada i amb múltiples reptes per endavant.

El barri compta amb un teixit demogràfic diferent al de la ciutat, amb més població masculina, jove i immigrant que la de la mitjana de Barcelona. Dites variables demogràfiques estan estretament relacionades, ja que una part considerable de la població immigrant del barri són persones joves en edat de treballar. D'acord amb les dades de l'enquesta de 2022, els grups de població immigrant amb més pes al barri són la paquistanesa, així com del centre i sud d'Amèrica, del Marroc i del Senegal.

Quant al teixit econòmic, el barri del Besòs presenta una situació més fràgil que la de la mitjana de Barcelona, amb una menor renda per càpita i una xifra d'atur més alta. Pel que fa a l'educació, les persones habitants del barri compten amb un nivell educatiu més baix que la mitjana de Barcelona.

Socialment, el barri presenta una gran multiculturalitat on conviuen persones de diferent origen, ètnia i religió. Segons l'enquesta elaborada per part de l'IMU, la convivència al barri és percebuda com "millorable" per una bona part dels veïns i veïnes. Així, poc més de la meitat dels veïns i veïnes enquestats manifesten sentir-se satisfets amb la relació que mantenen amb els veïns i veïnes, i també indiquen que no senten que comparteixen valors amb aquests. Aquestes i d'altres respostes mostren una imatge de cohesió social limitada dins de les comunitats veïnals. A més a més, la distribució territorial de la població dins del barri mostra cert grau de segregació territorial entre la població espanyola i la població estrangera.

Les associacions més rellevants del barri també han manifestat una visió crítica a nivell social. Concretament, les problemàtiques que més preocupen són les relatives a seguretat ciutadana, manteniment de la via pública, convivència i habitatge.

Tal i com s'ha destacat al llarg d'aquest document, l'habitatge és un tema clau pel barri del Besòs i el Maresme ja que té un impacte directe sobre les dinàmiques socials que se'n deriven. Així, el parc d'habitatges del barri es troba envellit i amb defectes estructurals com l'aluminosi o altres patologies com barreres estructurals o deficiències energètiques, provocant problemes d'habitabilitat. El mal estat del parc d'habitatges provoca que es devaluï el seu preu en el mercat de compra i/o lloguer. En aquest sentit, la xifra de pisos en propietat, tot i seguir sent preponderant en el barri, sembla tenir una tendència a la baixa, en contraposició al continu

augment dels lloguers. A més a més, hi ha una tendència a l'alça de propietaris amb perfil de persona jurídica i no física, el qual està relacionat amb la naturalesa especulativa del parc de l'habitatge a la ciutat. Així, cal recordar que tot i les característiques actuals del barri, el Besòs i el Maresme presenta grans atractius per a inversors. En general, el districte de Sant Martí ha vist en els últims anys un increment gradual i constant en el nombre d'habitatges venuts així com en el preu mig per metre quadrat, essent una de les zones de Barcelona amb una major revalorització de Barcelona. Pel que fa al barri del Besòs i el Maresme, la seva privilegiada localització al costat del Fòrum i Diagonal Mar, així com l'impacte de futures construccions com el Hard Rock Hotel Barcelona, fan del barri una oportunitat interessant per a la inversió immobiliària.

No obstant, tal i com han indicat varies associacions, el fet que hi hagi una creixent compra d'habitatges per part de persones jurídiques crea una bombolla especulativa de preus, així com una major presència de pisos buits. Aquests pisos buits provoquen que no hi hagi uns inquilins que puguin tenir cura dels espais comuns i, fins i tot, faciliten que es puguin ocupar il·legalment. Aquest fet acaba tenint repercussions en els espais comuns com escala o patis, ja que dits espais acaben estant desatesos o se'n fa un ús inadequat. Finalment, això impacta directament en la convivència, la cohesió social i en la imatge del barri.

Endemés, a través de l'anàlisi de la distribució territorial de diversos indicadors relacionats amb l'habitatge s'ha pogut observar que sembla haver una major presència de persones d'origen espanyol amb la propietat de l'habitatge on viuen, mentre que les persones d'origen estranger semblen concentrar-se en sectors més concrets del barri i trobar-se en règim de lloguer. A més a més, també s'ha intuït que la zona on es troben la major part de pisos desocupats del barri coincideix amb aquella zona amb un major nombre de pisos en mans de bancs i de fons d'inversió.

Pel que fa a aspectes com compartir valors amb els veïns i veïnes de la comunitat o sentir satisfacció per la relació amb aquests, s'observa una major concentració de respostes positives en aquelles zones amb una major presència de població espanyola, d'inquilins amb la propietat de l'habitatge i d'un tipus de propietari de persona física. El missatge que es pot extraure d'aquesta observació és doncs que s'observa una major cohesió social en aquelles zones on els habitants són els propietaris i propietàries dels pisos en qüestió, en contraposició als pisos desocupats de les zones on predominen els pisos en propietat d'agències i fons d'inversió, on no s'aprecia un alt nivell de cohesió entre els veïns i veïnes.

El Pla de Regeneració Urbana dins del Besòs

Per la seva banda, l'Ajuntament de Barcelona ha impulsat un Pla de Regeneració Urbana amb l'objectiu de millorar la qualitat urbana i dels habitatges existents en el barri i en mans de persones físiques. Així, a través del PRU s'atorgaran ajudes a dits propietaris per a la millora energètica i estructural dels seus habitatges.

La posta en marxa d'aquest projecte ha suposat una oportunitat per entrar a les comunitats de veïns i veïnes i conèixer en profunditat les dinàmiques socials existents, així com impulsar la col·laboració entre els habitants de dites comunitats. L'existència d'aquestes ajudes, moltes d'elles dirigides a aspectes estructurals de la comunitat, ha fet necessari que els veïns i les veïnes es comuniquin, gestionin assumptes comuns i hagin d'arribar a acords, impulsant les relacions socials dins de la comunitat.

Endemés, segons estudis recents de la prova pilot, aquestes ajudes també suposen una revalorització dels habitatges ja que porten a un increment del valor econòmic de l'immoble de fins al voltant del 40% del seu valor de mercat. Addicionalment es produeix també una millora de les condicions d'habitabilitat de dits immobles, el qual suposa augmentar la qualitat de vida dels seus habitants en qüestions bàsiques com l'accés a un habitatge sense existència de barreres arquitectòniques i millora de condicions de confort higotèrmic i acústic.

A part d'aquestes millores, les quals són directes i immediates, es produeix també una millora mig i llarg termini derivada del millor comportament energètic de l'edifici, el qual comportarà un estalvi de consum de gas i/o electricitat, així com una reducció d'emissions contaminants derivades dels sistemes de calefacció i climatització.

En conclusió, aquest major grau de coneixença entre veïns i veïnes, l'existència d'habitatges més respectuosos amb el medi ambient, juntament amb la revalorització del seu preu en el mercat, acaben generant un cercle virtuós que, al millorar qualitat de vida, es contribueix a que els habitants del barri desitgin romandre-hi i, per tant, seguir treballant en la millora i el manteniment dels espais comuns.

5.2 Recomanacions

- Continuar monitoritzant i estudiant en més profunditat el mercat de l'habitatge del barri donat l'augment d'habitatges en mans de persones jurídiques, bancs i fons d'inversió.
- Continuar desenvolupant el present estudi a través d'una mostra més àmplia amb l'objectiu de confirmar les tendències detectades en la present mostra.
- Impulsar polítiques d'habitatge que promoguin la propietat en mans de persones físiques amb l'objectiu de lluitar contra l'especulació amb el parc d'habitatges del barri.
- Seguir impulsant plans de regeneració urbana en línia amb el PRU amb l'objectiu de contribuir a un cercle virtuós de millora del barri.

- Exercir escolta activa respecte el teixit associatiu i als veïns i veïnes del barri així com impulsar processos participatius i de base per a la correcta identificació de les problemàtiques més urgents o prioritàries per les persones que habiten el barri, acompanyat de compromís i voluntat política per tirar endavant polítiques públiques multisectorials que abastin àrees diferents de manera transversal.
- Implementar polítiques d'integració social pels nousvinguts facilitant la seva adaptació al barri i a la ciutat de Barcelona, així com generar espais on es promogui la multiculturalitat.
- Desenvolupar campanyes de conscienciació sobre el bon ús dels espais comuns al barri, posant especial èmfasi en aspectes relacionats amb la neteja.
- Contribuir a una major sensació de seguretat al barri a través de polítiques de seguretat ciutadana.
- Dinamitzar el teixit econòmic del barri, procurant reduir la diferència entre el Besòs i el Maresme i Barcelona pel que fa a l'índex de restauració i de comerç, sempre des d'una perspectiva d'impuls al comerç local i de proximitat.
- Implementar polítiques actives d'ocupació adaptades a les característiques pròpies del teixit social del barri amb l'objectiu d'enfortir l'ocupabilitat dels habitants del barri a través de cursos, tallers i sessions d'orientació laboral amb la intenció de millorar la seva ocupabilitat i reduir la taxa d'atur del barri.

6. BIBLIOGRAFIA

Boddy, M. (1979) *Filtering Theory, Housing Policy and the Legitimation of Inequality*.

Miret, N. i Serra del Pozo, P. (2013). *El papel de la inmigración extranjera en el cambio social y urbano del Besós y el Maresme, un barrio periférico de Barcelona. Interrogaciones a partir de un estudio exploratorio*.

Institut Municipal d'Urbanisme (2020). *Memòria del Programa de Regeneració Urbana*

Institut Municipal d'Urbanisme (2020). *Campanya d'inspeccions als edificis residencials de l'antic barri del sud-oest del Besòs*

Institut Municipal d'Urbanisme (2022). *Declaració d'àrea de conservació i rehabilitació als carrers de Messina 1-11, Epir 2-6, Rodes 2-6, Marsala 6-10 i Tarbà 2-12 del barri del Besòs i el Maresme*.

Institut Municipal d'Urbanisme (2021-2022). *Informes setmanals dels dinamitzadors sobre el treball de dinamització a les comunitats escollides per la campanya d'inspeccions al barri del Besòs i el Maresme*

7. LLISTAT DE FIGURES I TAULES

Figura 1 Edificis de la campanya d'inspeccions per fases. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.	10
Figura 2 Edificis part de la prova pilot. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.	11
Figura 3 Mapa de Barcelona per barris. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.	17
Figura 4 Àmbit de l'ERRP. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.	18
Figura 5 Plànol d'etapes i fases de construcció del barri. Font: Institut Municipal d'Urbanisme.	20
Figura 7 Evolució de la població a Barcelona.	23
Figura 6 Evolució de la població al Besòs i el Maresme.	23
Figura 8 Població per grups d'edat. 2020.	24
Figura 9 Piràmide poblacional Besòs i el Maresme 2010.	25
Figura 10 Piràmide poblacional Besòs i el Maresme 2020.	25
Figura 11 Evolució població espanyola i estrangera 2007-2020 a El Besòs i el Maresme.	26
Figura 12 Principals grups de població estrangera per any.	27
Figura 13 Població amb discapacitat. 2020.	28
Figura 14 Població segons nivell d'estudis. 2020.	29
Figura 15 Percentatge de locals en planta baixa segons activitat. 2019.	31
Figura 16 Habitatge principal segons règim de tinença a El Besòs i el Maresme. 2011.	32
Figura 17 Habitatge principal segons règim de tinença a Barcelona. 2011.	32
Figura 18 Percentatge d'habitatges segons tipus de propietari El Besòs i el Maresme. 2018	
Figura 19 Percentatge d'habitatges segons tipus de propietari Barcelona. 2018.	33
Figura 20 Percentatge de grans tenidors. 2018.	34
Figura 21 Habitatge principal segons estat de conservació. 2011.	35
Figura 22 Habitatge principal segons tipus de calefacció. 2011.	Error! Bookmark not defined.
Figura 23 Habitatge principal segons accés a calefacció. 2011.	Error! Bookmark not defined.
Figura 24 Habitatge principal segons accés a telèfon i internet. 2011.	37
Figura 25 Distribució de la població per grups d'edat. 2020, 2022.	39
Figura 26 Distribució de la població per gènere. 2020, 2022.	40

Figura 27 Distribució de la població segons nacionalitat espanyola i estrangera. 2020, 2022.....	41
Figura 28 Distribució de la població segons nacionalitat. 2022.....	41
Figura 29. Distribució territorial de la població d'origen estranger. 2022.....	42
Figura 30 Distribució territorial de la població d'origen espanyol. 2022.	42
Figura 31 Distribució de la població total per activitat econòmica. 2022.	43
Figura 32 Població en atur. 2022.	44
Figura 33 Habitatges amb accés a subministres. 2022.....	45
Figura 34 Accés a subministres. 2011, 2022.....	46
Figura 35 Distribució territorial d'habitants amb accés a aire condicionat a casa. 2022.....	47
Figura 36 Distribució territorial d'habitants amb accés a calefacció a casa. 2022	47
Figura 37 Habitatges principals segons règim d'ocupació. 2022, 2022.....	48
Figura 38 Règim d'ocupació dels habitatges principals. 2022.....	48
Figura 39 Distribució territorial d'habitatges habitats per persones en règim de lloguer. 2022.	49
Figura 40 Distribució territorial d'habitatges habitats per la persona propietària. 2022.....	49
Figura 41 Distribució territorial d'inquilins en habitatges de lloguer social. 2022.	50
Figura 42 Distribució territorial d'inquilins en ocupació irregular. 2022.	50
Figura 43 Habitatges principals segons tipus de propietari. 2022.	51
Figura 44 Habitatges principals segons tipus de propietari. 2011, 2022.	52
Figura 45 Percentatge de SL i SA entre les persones jurídiques propietàries. 2022.....	53
Figura 46 Distribució territorial d'habitatges propietat de persona física. 2022.	54
Figura 47 Distribució territorial d'habitatges propietat d'agència. 2022.	54
Figura 48 Distribució territorial d'habitatges propietat d'un banc. 2022.	55
Figura 49 Distribució territorial d'habitatges propietat d'un fons d'inversió. 2022.....	55
Figura 50 Distribució territorial d'habitatges desocupats. 2022.	56
Figura 51 Enquesta cohesió veïnal. Secció: Coneixença.	58
Figura 52 Enquesta cohesió social. Secció: Confiança interpersonal i solidaritat.	60
Figura 53 Enquesta de cohesió social. Secció: Sentiment de pertinença.....	61
Figura 54 Distribució territorial d'habitants que consideren compartir valors amb els seus veïns i veïnes. 2022.	62
Figura 55 Distribució territorial d'habitants que estan satisfets amb la relació amb els seus veïns i veïnes. 2021.	62

Taula 1 Enquesta demogràfica, econòmica i social realitzada en el porta a porta	13
Taula 2 Enquesta sobre cohesió veïnal.....	14
Taula 3 Enquesta a les associacions del barri.....	15
Taula 4 Renda disponible de les llars del districte de Sant Martí.....	30
Taula 5 Taula resum comparació dades 2020 i 2022.....	57